

Stavovi učitelja razredne nastave o nastavi na daljinu iz predmeta Priroda i društvo

---

Skočibušić, Ivana Cecilija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:111642>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Ivana Cecilija Skočibušić

**STAVOVI UČITELJA RAZREDNE NASTAVE O NASTAVI NA
DALJINU IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO**

Diplomski rad

Mentor rada:
Dr. sc. Hrvoje Šlezak

Čakovec, lipanj 2021.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

SAŽETAK

Godina 2020. donijela je sa sobom mnoge promjene u raznim sferama pa tako i u obrazovanju. Učitelji i učenici morali su se prilagoditi novom obliku nastave – nastavi na daljinu. Cilj ovog istraživanja jest ispitati stavove učitelja o nastavi na daljinu iz predmeta priroda i društvo. Ispitivani su općeniti stavovi o nastavi na daljinu, nedostaci takve nastave za nastavni predmet prirode i društva, kvaliteta usvajanja predviđenih ishoda učenja te postoji li mogućnost korištenja svih oblika rada u nastavi.

Stavovi su se ispitivali online upitnikom namijenjenim isključivo za učitelje i učiteljice razredne nastave, a istom je pristupilo 120 ispitanika. Pokazalo se kako su učitelji u velikoj mjeri nezadovoljni nastavom na daljinu iz predmeta prirode i društva te je njihov stav da je živa riječ nezamjenjiva. Također su potvrdili da nastava na daljinu ne može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva, da su za vrijeme nastave na daljinu doživljavali veliki stres te da im se za takav oblik nastave teže pripremiti.

Ključne riječi: stavovi; učitelji; priroda i društvo; nastava na daljinu; nedostaci;

ABSTRACT

The year 2020 brought many changes in various spheres, including education. The research aims to examine the attitudes of teachers about distance learning in the subject of science and social studies. The general attitudes about distance learning, the shortcomings of such teaching for the subject of science and social studies were examined, whether there is a possibility of using all forms of work in teaching. Attitudes were examined with an online questionnaire intended exclusively for primary school teachers, and 120 respondents approached it. It turned out that teachers are largely dissatisfied with distance learning in the subject of science and social studies, and their attitude is that the living word is irreplaceable. They also confirmed that distance learning cannot meet all the needs of science and social studies, that they have experienced great stress during distance learning, and that it is more difficult for them to prepare for such a form of teaching.

Keywords: opinions, teachers, subject of science and social studies, distance learning, shortcomings

ZAHVALA

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. METODIKA NASTAVE PRIRODE I DRUŠTVA.....	3
2.1. Povijesni razvoj nastave prirode i društva.....	4
2.2. Nastava prirode i društva – kontaktna nastava.....	6
2.2.1. Prednosti kontaktne nastave i upotrebe svih oblika rada.....	8
2.3. Nastava na daljinu	9
2.3.1. Nastava na daljinu u Hrvatskoj.....	9
2.3.2. Nedostaci nastave na daljinu.....	10
3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA NA TEMU STAVOVA UČITELJA RAZREDNE NASTAVE O NASTAVI NA DALJINU.....	12
4. METODOLOGIJA.....	13
4.1. Cilj istraživanja	13
4.2. Zadaci i hipoteze istraživanja	13
4.3. Instrumenti istraživanja	14
4.4. Postupak prikupljanja i obrade podataka	14
5. REZULTATI.....	15
5.1. Stavovi učitelja o nastavi na daljinu.....	17
6. RASPRAVA.....	40
7. ZAKLJUČAK	50
8. LITERATURA	52
9. DODACI	54
9.1. Popis slika.....	54
9.2. Popis tablica	56
9.3. Upitnik.....	57

1. UVOD

Situacija u kojoj smo se našli, kako mi državljani Republike Hrvatske tako i cijeli svijet, u 2020. godini povukla je sa sobom mnoge promjene. Zbog zdravstvene krize COVID – 19 školstvo se moralo prilagoditi raznim novitetima pa tako i novom obliku nastave, nastavi na daljinu. U ožujku 2020. godine, odlukom Nacionalnog stožera civilne zaštite Republike Hrvatske škole su zatvorile svoja vrata zbog sprječavanja daljnjeg širenja virusa što je za posljedicu imalo održavanje nastave na daljinu. Unatoč zatvaranju škole nastava se morala nastaviti održavati. Jedini način za održavanje kontinuiranog rada bio je organizirati nastavu na daljinu. Nije bilo prostora za čekanje da se situacija s virusom smiri. Učenici su se morali nastaviti obrazovati i način, kakav takav, morao je postojati.

Većinski dio nastave održavao se putem raznih platformi na kojima su učenicima bili dostupni materijali za rad koje su učitelji prethodno "podizali" na platforme. Osim toga, za učenike se organizirala i nastava putem Hrvatske radio televizije, točnije nastava se održavala na HRT 3 programu, pod nazivom *Škola na trećem*. Škola na trećem bila je organizirana za cijelu Hrvatsku s točno definiranim terminima za svaki pojedini razred. Nažalost za vrijeme nastave na daljinu događali su se poneki propusti kao što je nemogućnost nadzora učenika od strane učitelja te gubljenje kontinuiteta rada. Naime, ne obrađuju svi učitelji nastavu prirode i društva (pa ni ostalih predmeta) prema istim udžbenicima, ali ni prema istom izvedbenom godišnjem planu/kurikulumu. Ako je jedan učitelj obradio određeni nastavni sadržaj to ne mora nužno značiti da je i neki drugi učitelj obradio taj isti nastavni sadržaj i tu je dolazilo do nepodudarnosti. Iz tog razloga neki učenici prateći školu na trećem nisu imali predznanje o sadržaju koji se obrađuje dok su ostali učenici taj isti sadržaj već obradili ranije i na taj način se počeo gubiti kontinuitet rada.

Ono što je bitno kod same nastave općenito jest da učitelj prati napredak učenika, vještine, znanja, a to je nešto što je i u kontaktnoj nastavi teško vrednovati, a upravo to je u nastavi na daljinu učiteljima stvaralo još veće izazove. Kako ispravno procijeniti i ocijeniti? Zbog svega navedenog Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo je *Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu* (MZO, Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu, 2020.) u svrhu usmjeravanja učitelja te olakšavanja vrednovanja.

Sve što su učitelji planirali u svojim godišnjim, mjesečnim i tjednim planovima za nastavu prirode i društva postalo je do neke granice zanemarivo. Morali su pronaći adekvatnu zamjenu za određene metode i oblike rada. Izazov je predstavljalo kako zamijeniti izvornu stvarnost koja je toliko bitna u nastavi prirode i društva, kako održati rad u skupinama ili parovima, kako održati radnu atmosferu, kako zainteresirati učenike i održati dinamiku sata preko raznih platformi i video veze? Učitelji su se našli u novoj situaciji i bilo je potrebno naći način kako kvalitetno održati nastavu putem video veze i drugih platformi.

2. METODIKA NASTAVE PRIRODE I DRUŠTVA

Metodika se smatra i jest znanstvena disciplina jer povezuje dijelove pedagoških znanosti, psiholoških znanosti i sadržaje odgojno-obrazovnog procesa. Metodika nastave prirode i društva, kao i svaka znanstvena disciplina, ima svoj ustroj. Ustroj svake znanstvene discipline stvoren je na temelju predmeta koji određena znanstvena disciplina proučava (De Zan, 2005.). Važno je moći, ali i znati razlikovati pojedine znanstvene discipline po njihovim zajedničkim elementima. Isto tako bitno je uočiti i one elemente po kojima se one međusobno razlikuju. U daljnjem tekstu, razmotrena su stajališta znanstvenika o metodici:

J. Milat navodi da "Metodika nije teorija znanja određene znanstvene discipline (supstrata), nego teorija o procesu stjecanja znanja, vještina i umijeća,... iz područja određene znanstvene discipline, umjetnosti ili praktičnog ljudskog iskustva" (Milat, 2000., str. 46.).

A. Bežen ističe: "Ni jedna druga disciplina osim metodike ne istražuje totalitet neposrednog obrazovnog čina, u svoj njegovoj sadržajnoj, teoretskoj i provedbenoj složenosti i punoći. U obrazovnom činu sudjeluju matična znanost (znanost iz koje uzima sadržaj nastavnog predmeta), psihologija svojim spoznajama o receptivnoj primjerenosti tih sadržaja učenicima, filozofija (nastava je također spoznajni proces), didaktika i druge pedagoške discipline, učenjima o pedagoškoj komunikaciji, a ovisno o znanstvenom, umjetničkom ili religijskom podrijetlu sadržaja koji se uči, i druge discipline" (Bežen, 2004., str. 92.).

Metodiku možemo i moramo shvatiti i doživjeti kao samostalnu znanstvenu disciplinu koja se razlikuje od ostalih pedagoških disciplina po tome što se ona bavi proučavanjem odgoja i obrazovanja samo u jednom određenom nastavnom predmetu. Iz toga se vrlo lako može zaključiti da imamo upravo onoliko metodika koliko imamo i nastavnih predmeta. Na temelju opće definicije metodike izvedena je i posebna definicija za metodiku nastave prirode i društva koja govori da "metodika nastave prirode i društva jest pedagoška disciplina koja proučava zakonitosti odgoja i obrazovanja putem prirode i društva u osnovnoj školi" (Bezić, 1975; str. 6.).

2.1. Povijesni razvoj nastave prirode i društva

Kada je u pitanju povijesni razvoj nastavnog predmeta priroda i društvo često se dovodi u pitanje kada je zapravo predmet priroda i društvo kao takav postao društveno prihvaćen u svijetu i školama? Pitanje je zapravo kako i zašto je došlo do toga da predmet prirode i društva uopće bude uveden u plan i program odnosno kurikulum?

U prošlosti se znanje prenosilo s koljena na koljeno te nije bilo nastave u organiziranim školama ili privatnim mjestima obuke. Znanje se stjecalo kroz život. Stjecala se životna škola kroz iskustvo i realne primjere. Ljudi su bili primorani upoznati život kroz življenje. Oni su kroz svoju borbu za opstanak učili o prirodnim i društvenim pojavama, a sva svoja iskustva prenosili su na mlađe generacije. Čovjek, kakav je, rođen radoznao, tu je svoju karakteristiku iskoristio kako bi upoznao svijet oko sebe. Tako su se kroz stoljeća stvari mijenjale i došlo je vrijeme kada su prirodne znanosti doživjele takav napredak da su nova znanja bila neophodna. Počele su se razvijati razne proizvodnje, a znamo da se daljnja proizvodnja ne može razvijati bez novih znanja što je za reakciju imalo uvođenje realnih nastavnih predmeta u škole (prirodopis, zemljopis i povijest) (Bezić, 1975.).

Najveće zasluge za uvođenje realnih nastavnih predmeta u škole pridaju se češkom pedagogu Janu Amosu Komenskom, a odmah uz njega velike zasluge pridaju se i engleskom filozofu Johnu Lockeu. Naime, oni su veliki naglasak stavljali na samu potrebu uvođenja realnih predmeta u škole, ali u svoje vrijeme nisu imali mnogo uspjeha jer ideje su zaživjele tek u 18. stoljeću. Naravno, kao i sa svime novim, u početku nije baš bilo jednostavno ni lako za realizirati ideje jer su se stvorili mnogi problemi zbog izbora sadržaja, dubine sadržaja, ali i metoda rada. Tako su razni pedagozi došli do zaključka da bi najbolje bilo kada bi sa djecom prvo radili na upoznavanju predmeta i pojava iz njihove okoline kako bi se upoznali s elementarnim stvarima u svom okruženju. Tako je nastao novi nastavni predmet koji se zvao početna stvarna obuka (Bezić, 1975.).

Rochow je isticao bitnost da se prva obuka temelji na zorovima odnosno u današnjoj metodici mi to zovemo izvorna stvarnost. Rochow se trudio navesti na bitnost odlaska djece u prirodu gdje se na licu mjesta treba razgovarati s djecom o onome što vide (Bezić, 1975.). Heinrich Pestalozzi, koji također uz Rochowa ima

velike zasluge za uvođenje tog predmeta u osnovne škole, ističe da je zorni prikaz najvažnije sredstvo poučavanja (Bezić, 1975.).

Sve se više pedagoga uključivalo u stvaranje novog predmeta pa su se tako tijekom 18., 19. i 20. stoljeća mnogi pedagozi razilazili u svojim mišljenjima kada je u pitanju cilj predmeta. Jednima je fokus bio na materijalnim, drugima na funkcionalnim, a trećima na odgojnim zadatcima. Uz mnoštvo mišljenja došlo je i do prvog rješenja u kojem su se pokušale spojiti neke ili sve tri vrste zadataka (materijalni, funkcionalni, odgojni) u jedan predmet. Godine 1862. Franjo Klaić nazvao ga je *jezikoslovna i stvarna obuka* pri čemu se vidi da je ovdje fokus ostao samo na dva od tri zadatka (funkcionalni i materijalni zadatak). To je ujedno i najstariji naziv nastavnog predmeta priroda i društvo kakvog ga poznajemo danas (Bezić, 1975.).

Naziv samog predmeta kroz godine se mijenjao ili se vraćao na već prethodno kako je prikazano Tablicom 1.

Tablica 1. Pregled mijenjanja naziva predmeta Priroda i društvo kroz godine

GODINA	NAZIV PREDMETA	NAZIV OD STRANE:
1862.	Jezikoslovna i stvarna obuka	<i>Franje Klaića</i>
1868.	<i>Stvarna obuka</i>	<i>Stjepana Basaričeka</i>
1879., 1884.	<i>Zorna obuka</i>	<i>Kobalia i Stjepana Basaričeka</i>
1912., 1922., 1952.	<i>Početna stvarna obuka</i>	<i>Stjepana Basaričeka, Jure Turića, nastavni plan NR Hrvatske</i>
1914.	<i>Početna stvarna ili zavičajna obuka</i>	<i>Stjepana Basaričeka</i>
1935.	<i>Početna stvarna i jezčna obuka</i>	<i>Franje Mandić – Higy</i>
1944.	<i>Početna stvarna nastava</i>	<i>Nastavni plan ZAVNOH – a</i>
1945. - 1950.	<i>Vježbanje u promatranju, mišljenju i govoru</i>	<i>Nastavni planovi NR Hrvatske</i>
1954., 1958.	Upoznavanje prirode i društva	<i>Nastavni plan NR Hrvatske</i>
1972.	PRIRODA I DRUŠTVO	<i>Nastavni plan NR Hrvatske</i>

Izvor: (Bezić, 1975; str. 15.-18.)

2.2. Nastava prirode i društva – kontaktna nastava

Iz prethodnog potpoglavlja saznaje se da prvi znaci uvođenja predmeta prirode i društva datiraju još iz sredine 18. stoljeća. Uzevši u obzir taj podatak može se reći da od tog vremena potječe i sama kontaktna nastava za istoimeni predmet.

Kada se govori o kontaktnoj nastavi misli se na nastavu koja se odvija u doticaju s učenicima. Ona se može odvijati u učionici, na otvorenome ili na bilo kojem drugome mjestu u organizaciji škole ili nastavnika sa svrhom odgoja i obrazovanja učenika. Kontaktna nastava učiteljima ostavlja širok prostor za postizanje željenih ciljeva i ispunjavanja zadanih ishoda iz predmeta prirode i društva. Naime, koristeći se raznim oblicima rada, metodama rada te izvorima znanja dolazi do mogućnosti da se na zanimljiv i dinamičan način obrađuje i ponavlja nastavni sadržaj (De Zan, 2005).

U daljnjem tekstu naglasak je na oblicima rada koji se naizmjenično koriste u kontaktnoj nastavi tijekom nastavnog sata. Postoje četiri oblika rada, ali svaki od njih ima svoju vrijednost i mjesto u nastavi te se ni za jedan ne može reći da je manje ili više bitan.

A. Frontalni oblik rada

Frontalni oblik rada jest oblik koji se najčešće primjenjuje u nastavi, a učenicima omogućava istodobno prenošenje informacija, ponavljanje, utvrđivanje znanja, razvoj sposobnosti te trenutno i istodobno promatranje. Učitelj/ica ima izravnu komunikaciju s učenicima te ih istodobno, kao skupinu, poučava. Koristeći se frontalnim oblikom rada, gdje neposredno surađujući, učitelj i učenici zajedno razvijaju suradnju odnosno suradnički odnos, međusobno uvažavanje te shvaćaju važnost zajedničkog rada kao skupine. Takav oblik rada najčešće se koristi u prvim razredima dok učenici još nemaju dovoljno razvijene psihofizičke sposobnosti. Treba naglasiti kako je frontalni oblik rada nastao iz potrebe da mali broj nastavnika ima mogućnost podučavati veći broj učenika što za sobom nosi nekoliko problema, a to su:

1. Zapostavljenost osobina učenika ponaosob – Nastava je zapravo prilagođena srednjem učeniku koji uopće ne postoji. Iz čega izvlačimo zaključak da je takva nastava "boljim" učenicima ispod njihovih mogućnosti dok je "slabijim" iznad njihovih mogućnosti.
2. Ograničena komunikacija učenika i učitelja – Uzmemo li u obzir da se učenje shvaća kao sustav komuniciranja tada znamo da to znači da

komunikacija mora biti osigurana u oba smjera, dakle učitelj – učenik i učenik – učitelj odnosno bit je slanja i primanja poruka. U frontalnom obliku nastave učitelj šalje poruke istovremeno prema svim učenicima, ali ih ne može istovremeno primiti natrag od strane svih učenika.

3. Osjećaj slušaonice – Učestalom primjenom frontalnog oblika nastave stvara se dojam slušaonice u kojoj učitelj predaje dok učenici slušaju.

B. Rad u skupinama (grupni rad)

Kada je riječ o radu u skupinama tada se nastavni sat temelji na zajedničkom radu nekolicine učenika u toj skupini (najčešće 3 do 6 učenika) koji zajedno rješavaju zadatke za vrijeme nastave prirode i društva.

" Onaj tko želi djelotvorno unaprijediti raznolike sposobnosti učenika te im pružiti mogućnosti preuzimanja odgovornosti za rad i učenje u školi, taj neće moći izbjeći grupni rad. Samo je na taj način moguće osigurati nužnu komunikaciju i suradnju među učenicima koja jamči da će se oni međusobno inspirirati i ohrabrivati, pitati i kontrolirati, potpomagati i uvjeravati se. Grupni rad ne može, doduše, razriješiti sve pedagoške probleme, no on je zasigurno središnja postavka koja omogućuje da učenici preuzmu odgovornost, da se svestrano i primjereno vremenu u kojem žive obrazuju"

(Klippert, 2001; str. 13.)

C. Rad u parovima

Specifičnost rada u paru jest u tome što dva učenika zajednički obrađuju zadani problem. Rad u paru se ne mora isključivo održavati u sklopu 45minuta nastavnog sata već se može realizirati i van školskog vremena, primjerice prikupljanjem kestena ili drugih prirodnina, raznih podataka, izradom zajedničkog plakata, pisanjem domaće zadaće. Prilikom rada u paru učenici se od najranije dobi uče slušati i uvažavati tuđe mišljenje, spremniji su na kompromise, više vrednuju rad drugoga. Učenici radom u paru dolaze do spoznaje da nije bitno tko je bolji/brži, već da razmjenjujući vlastita mišljenja, iskustva i znanja dolaze do vrijednih i točnih zaključaka. Pravilnom primjenom rada u paru u nastavi prirode i društva može doći do velikih promjena u socijalnom razvoju djece. Tako, primjerice, učenici radom u paru uvažavaju druga mišljenja i stavove te prihvaćaju i vrednuju rad drugoga .

D. Individualni rad

Iz samog naziva oblika rada daje se naslutiti kako se u individualnom obliku rada zapravo radi o samostalnom radu svakog pojedinačnog učenika. Individualni rad učeniku daje širok prostor za napredak, ali i za prikazivanje trenutnog znanja kao i same volje za daljnjim napretkom u nastavi prirode i društva. Tako, na primjer, učenik svoje vještine može prikazati prilikom izrade pokusa, praktičnih radova, u školskom vrtu, snalaženju na zidnoj karti. Učitelju je puno lakše učenika ocijeniti prilikom individualnog rada nego li prilikom rada u paru ili rada u skupinama jer se ovdje radi samo i jedino o onim vještinama koje jedan određeni učenik prikazuje u tom trenutku. Učenik individualnim radom razvija samostalnost, samopouzdanje, ali i stvaralačke vještine, a sam uspjeh ovisi izričito o njemu samome.

2.2.1. Prednosti kontaktne nastave i upotrebe svih oblika rada

Iz navedenih oblika rada, kako je i prije navedeno, može se zaključiti da svaki od njih u nastavi prirode i društva donosi nešto pozitivno. Jedan bez drugoga ne mogu funkcionirati jer zajedno nastavu čine dinamičnom. Svaki od ovih oblika rada učenicima otvara nove spoznaje i uči ih novim vještinama. Sama prednost kontaktne nastave jest upravo u tome što učitelj ima mogućnost korištenja svih oblika nastave. Učenici ostvaruju verbalni i neverbalni kontakt jedni s drugima, zajedno surađuju i stvaraju suradnički odnos i pozitivnu atmosferu unutar same skupine. Pozitivna atmosfera jednako tako pozitivno utječe i na rad učenika. U kontaktnoj nastavi učenici kao i učitelji odmah mogu reagirati na određene probleme ili nedoumice.

Uz oblike rada u nastavi prirode i društva koriste se i određene metode rada koje se naravno opet biraju sukladno izabranom obliku rada. Postoji nekoliko metoda rada, a to su redom: metoda praktičnih radova, metoda demonstracije, metoda crtanja, metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda čitanja i rada na tekstu te metoda pisanja. Sve navedene metode rada u nastavi imaju svoju svrhu, a za razliku od nastave na daljinu, u kontaktnoj nastavi možemo upotrijebiti svaku od njih.

Velika prednost kontaktne nastave jest činjenica da se ona odvija uživo, a na taj način učitelj odmah vidi što učenicima nije jasno te ima mogućnost opet objasniti uz pomoć slike, ilustracije, filma ili sličnog dodatnog sadržaja. U današnje vrijeme,

kada je tehnologija uznapredovala, djeca su se otuđila od djetinjstva kakvog ga poznajemo u nekim prijašnjim vremenima. Slamka spasa, nazovimo to tako, postala je škola jer su roditelji svjesni da se djeca tamo druže i da nije svatko na svom mobitelu/tabletu/računalu, ali nastavom na daljinu gubi se i to. Gubi se socijalizacija koja je za vrijeme kontaktne nastave jedan od ključnih faktora dječjeg odrastanja i sazrijevanja. Prednost kontaktne nastave je u razgovoru, učestaloj komunikaciji svih učenika što međusobno, što u relaciji učitelj – učenik. Učenici su slobodniji iznositi svoja iskustva i ideje u razredu nego što je to preko ekrana.

2.3. Nastava na daljinu

The United States Distance Learning Association nastavu na daljinu definira kao: „Dostizanje znanja i vještina kroz dostavljene informacije i uputstva, primjenom različitih tehnologija i ostalih formi učenja na daljinu" (Šain, 2017.; str. 5.). Upravo se iz ove citirane definicije vidi kako i na koji način se odvijala nastava na daljinu i zašto je to loše za djecu koja se nalaze u intelektualnom razvoju. Sama činjenica da je učenje na daljinu postizanje znanja i vještina kroz, uočimo, dostavljene informacije nije ohrabrujuće. Nemoguće je očekivati od učenika u dobi od 6-11 godina (gledajući učenike razredne nastave) da će jednako dobro ili uopće dobro obraditi nastavni sadržaj. Svjesni da tehnologija napreduje i uvođenje IKT-a u nastavu nije ništa strano, štoviše podrazumijeva se i naravno da će se korištenjem raznih tehnologija unaprijediti nastava. Bitno je biti umjeren i tehnologiju koristiti u pravim trenutcima. Nitko nije očekivao da će se preokret dogoditi preko noći i da će se zapravo nastava kompletno održavati u online obliku odnosno na daljinu.

2.3.1. Nastava na daljinu u Hrvatskoj

Učenici su nastavu u Hrvatskoj pratili uz pomoć televizijskog programa HRT 3 na kojemu je bila organizirana nastava pod nazivom Škola na trećem. Jedan nastavni sat trajao je od 10 do 15 minuta, a ne kao u školi 45 minuta. Raspored sati bio je isti za cijelu državu. Svaki razred imao je svoj termin održavanja nastave. Uz organiziranu nastavu na HRT 3 mnogi su učitelji sami nastavili obrađivati nastavni sadržaj putem raznih platformi i aplikacija kao što je Zoom, Google classroom, Viber, Loom i mnogi drugi. Učenici su puno više morali samostalno raditi u odnosu na kontaktnu nastavu.

Oblici rada sveli su se isključivo na frontalni i individualni oblik rada. Frontalni oblik rada uz sve svoje prednosti ima i nedostatke zbog načina razmjene informacija. Karakteristika frontalnog oblika rada jest ta da učitelj ne može istovremeno primiti povratne informacije od svih učenika, ali u nastavi na daljinu taj oblik postaje najzastupljeniji, a povratne informacije još teže dopijevaju do učitelja. Nastavom na daljinu učenici su izgubili emotivnu i socijalnu povezanost te samopouzdanje zbog kojega je u nastavi na daljinu manjkalo povratnih informacija. Učenici nisu bili sigurni u svoje znanje i komunikacija je za vrijeme nastave na daljinu većinskim dijelom postala jednosmjerna (od učitelja ka učeniku). Kako je navedeno i u samoj definiciji od strane The United States Distance Learning Association učenici su dobivali gotove materijale koje su morali sami proći i obraditi (Šain, 2017.). Takvim pristupom zastupljen je individualni oblik rada. Kontaktnom nastavom bi to bilo puno drugačije jer učenik samo u jednom dijelu sata odradi zadatak samostalno te se kasnije zajednički provjeravaju rješenja. Učenik individualno može odraditi i zadano istraživanje koje prezentira pred razredom, ali cilj je da to bude trenutna razmjena informacija i iskustava, a nastavom na daljinu to je teško postići.

2.3.2. Nedostaci nastave na daljinu

Nedostatak nastave na daljinu jest što nije poticajna za učenike. Teško se može stvoriti radna atmosfera, želja za radom, razmjena iskustava, komunikacija. Nastavom na daljinu gubi se dinamika samog izvođenja sata. Kada je riječ o nastavnom predmetu prirode i društva, nastavom na daljinu izgubila se težina samog naziva predmeta jer nije moguće zastupiti sve potrebne elemente koje nastava prirode i društva zahtjeva. Ako se na trenutak vratimo na Tablicu 1. (str. 5.) vidljiva je evolucija naziva za nastavni predmet priroda i društvo. Nazivi su se s godinama mijenjali, ali može se zaključiti kako su se oni mijenjali ovisno o tome što se smatralo bitnim, je li to načelo zornosti, jezik, komunikacija, vježbanje, upoznavanje svijeta i svoje okoline ili što drugo. Nakon 110 godina od prvog uvođenja tog nastavnog predmeta u obrazovanje, tada pod nazivom Jezikoslovna i stvarna obuka, dolazimo do današnjeg naziva priroda i društvo. Prije 49 godina brojni stručnjaci, filozofi i pedagozi uspjeli su se složiti da su komunikacija, vježbanje, jezik, upoznavanje svijeta i načelo zornosti jedne od najbitnijih stavki za nastavu prirode i društva. To su elementi koji su se podučavali zasebno, ali prije 49 godina sastavljeni su u jedan predmet – Priroda i društvo.

Nastavom na daljinu navedene elementi teže je ukomponirati u nastavni proces. Kobalia je još 1879. godine načelo zornosti naveo kao jedno od najbitnijih elemenata u nastavi prirode i društva, a ono je za vrijeme nastave na daljinu iznimno slabo zastupljeno.

Također, jedan od većih nedostataka kojem se u pandemiji nije dala dovoljna pažnja je taj što svi učenici na raspolaganju moraju imati odgovarajuću tehnologiju kako bi mogli biti prisutni na satovima, a uzmimo u obzir da neki učenici imaju i braću i sestre koji su također imali nastavu na kojoj su morali biti. Ista stvar je i sa navedenom organiziranom nastavom putem televizijskog prijemnika. Ako u obitelji imamo dvoje ili troje školaraca u kući mora biti dostupan isti broj računala kako bi svi mogli neometano pratiti ostale oblike nastave na daljinu. Nedostatak je naravno što nemaju svi učenici, ali ni učitelji jednaku razinu kompjuterske pismenosti. Veliki problem može biti i ocjenjivanje učenika i učeničkih domaćih radova jer učitelj nikada ne može biti siguran je li učenik radio sam ili su učenici prepisivali jedni od drugih. Kada sve uzmemo u obzir, može se reći da je nastava na daljinu izvršila svoju dužnost zamjene kontaktne nastave zbog situacije koja se nije mogla izbjeći.

3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA NA TEMU STAVOVA UČITELJA RAZREDNE NASTAVE O NASTAVI NA DALJINU

S učiteljima razredne nastave još nije provedeno istraživanje o njihovim stavovima o nastavi na daljinu iz predmeta prirode i društva, ali provedena su slična istraživanja koja se bave stavovima učitelja o nastavi na daljinu. S učiteljima razredne nastave te roditeljima učenika provedeno je istraživanje od strane Natalije Ćurković, Ivane Katavić i Sandre Krašić (2020.). U istraživanju su se ispitivali stavovi učitelja i roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu. Cilj istraživanja bio je usporediti stavove učitelja i roditelja o različitim aspektima nastave na daljinu. Ispitivali su se općeniti stavovi, stavovi o komunikaciji roditelj-učitelj, načini ocjenjivanja te napredak učenika.

Viktorija Periša (2020.) istražila je stavove studenata i učitelja o nastavi na daljinu. U istraživanju je naglasak bio na prijelazu sa kontaktne na nastavu na daljinu. Ispitanici su bili pitani o težini prilagodbe na novonastalu situaciju, kvaliteti nastave, tehničkim problemima, utrošenom vremenu za pripremu sata.

Rosanda Lovrić, Nina Bjeliš (2021.) svoje istraživanje provele su na ciljnoj skupini učenika te su razmatrale njihove stavove o nastavi na daljinu. Učenici su bili pitani o snalaženju na platformi Yammer. Također su pitani o informatičkoj opremi koju posjeduju, o tome što najviše vole u nastavi na daljinu. Iznosili su svoje mišljenje o mogućim promjenama tj. što bi bilo dobro poboljšati te što im stvara problem.

Mila Bulić, Vesna Kostović-Vranješ (2019.) ispitale su utjecaj e-učenja na samoodgovornost učenika pri izvršavanju domaćih zadaća. Cilj istraživanja bio je utvrditi hoće li učenici eksperimentalne skupine biti samoodgovorniji za pisanje domaćih zadaća u odnosu na kontrolnu skupinu. Eksperimentalna skupina bila je ona koja u radu koristi potpunu on-line nastavu, a kontrolna skupina bila je ona koja u radu koristi aktivne metode rada u suvremenoj nastavi. Istraživanje se provodilo sa učenicima 5.,6.,7. i 8. razreda, a istraživanjem je pokazano kako nema statistički značajnih razlika između kontrolne i eksperimentalne skupine.

4. METODOLOGIJA

4.1. Cilj istraživanja

Svaki nastavni predmet u nastavnom procesu nosi sa sobom niz metodičkih posebnosti. Priroda i društvo kao nastavni predmet svakako pred učitelja stavlja niz posebnih metodičkih zahtjeva koji su u drugim nastavnim predmetima manje prisutni ili ih gotovo uopće nema. U vrijeme pandemije bolesti Covid-19 nastava prirode i društva kao dijela osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja određen vremenski period prethodne i tekuće nastavne godine (2019./20. i 2020./21.) odrađena je kroz razne oblike nastave na daljinu. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti stavove učitelja o provedenoj nastavi prirode i društva na daljinu i provjeriti u kojoj mjeri učitelji navedeni oblik nastave smatraju zadovoljavajućim.

4.2. Zadaci i hipoteze istraživanja

U daljnjem tekstu prikazani su problemi i hipoteze koje proizlaze iz zadanog cilja, a ovim se radom nastoje potvrditi:

Zadatak 1: Utvrditi smatraju li učitelji da učenici za vrijeme nastave na daljinu teže usvajaju sadržaje Prirode i društva nego za vrijeme kontaktne nastave.

Hipoteza 1: Učenici teže usvajaju sadržaje Prirode i društva kroz nastavu na daljinu u odnosu na kontaktnu nastavu.

Zadatak 2: Kroz stavove učitelja provjeriti u kojoj mjeri nastava na daljinu kao oblik rada zadovoljava potrebe nastave Prirode i društva.

Hipoteza 2: Nastava na daljinu kao oblik rada ne zadovoljava potrebe nastave Prirode i društva.

Zadatak 3: Istražiti razlike u težini procesa ocjenjivanja učenika za vrijeme nastave na daljinu i kontaktne nastave

Hipoteza 3: Učiteljima je teže ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu.

Zadatak 4: Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u lakoći održavanja nastave na daljinu od strane učitelja obzirom na radno iskustvo u školi..

Hipoteza 4: Ne postoji statistički značajna razlika u lakoći održavanja nastave na daljinu od strane učitelja obzirom na radno iskustvo u školi.

4.3. Instrumenti istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja sastavljen je online anketni upitnik namijenjen učiteljima. Anketni upitnik sastavljen je od 5 odjeljaka, a ukupno je sadržavao 75 pitanja. Prvi dio upitnika odnosio se na sociodemografska obilježja ispitanika. Drugi dio upitnika odnosi se na održavanje nastave u kontaktnom obliku. Treći dio upitnika odnosi se na održavanje nastave za vrijeme nastave na daljinu. U četvrtom dijelu upitnika ispitivani su stavovi o nastavi na daljinu, a peti dio upitnika odnosi se na slobodne komentare ispitanika o nastavi na daljinu.

Sociodemografska obilježja ispitanika odnose se na spol, godine staža u školi te mjesto rada ispitanika

Pitanja vezana uz kontaktnu nastavu odnose se na to koliko često su ispitanici koristili određene metode rada i oblike rada u tom obliku nastave.

Pitanja vezana uz nastavu na daljinu također se odnose na učestalost korištenja oblika i metoda rada u tom obliku nastave.

U četvrtom dijelu upitnika ispitanici su likertovom ljestvicom s 5 stupnjeva izražavali svoje slaganje ili neslaganje s navedenih 39 tvrdnji (prilog 1).

U Petom i posljednjem dijelu upitnika ispitanici su navodili iskustva vezana uz nastavu na daljinu te su imali slobodu iznijeti što oni misle koje su pozitivne, a koje negativne strane takvog oblika nastave.

4.4. Postupak prikupljanja i obrade podataka

Prikupljanje podataka u svrhu ovog istraživanja provedeno je u mjesecu travnju i svibnju 2021. godine. Podaci su prikupljeni preko Interneta, točnije ispunjavanjem online anketnog upitnika. U istraživanju su sudjelovali učitelji razredne nastave s područja cijele Hrvatske. Učitelji su istraživanju pristupili dobrovoljno, a prije samog ispunjavanja zagarantirana im je apsolutna anonimnost sudjelovanja. Dobiveni podaci korišteni su isključivo za pisanje Diplomskog rada. Svim sudionicima istraživanja bit će dostupne povratne informacije o istom nakon što diplomski rad bude obranjen na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu.

Obrada podataka izvršena je u SPSS programu. Unošenjem i kodiranjem podataka iz anketnog upitnika u program dobiveni su i grafički prikazi rezultata. Također za obradu podataka korištena je deskriptivna analiza i jednosmjerna analiza varijance (ANOVA).

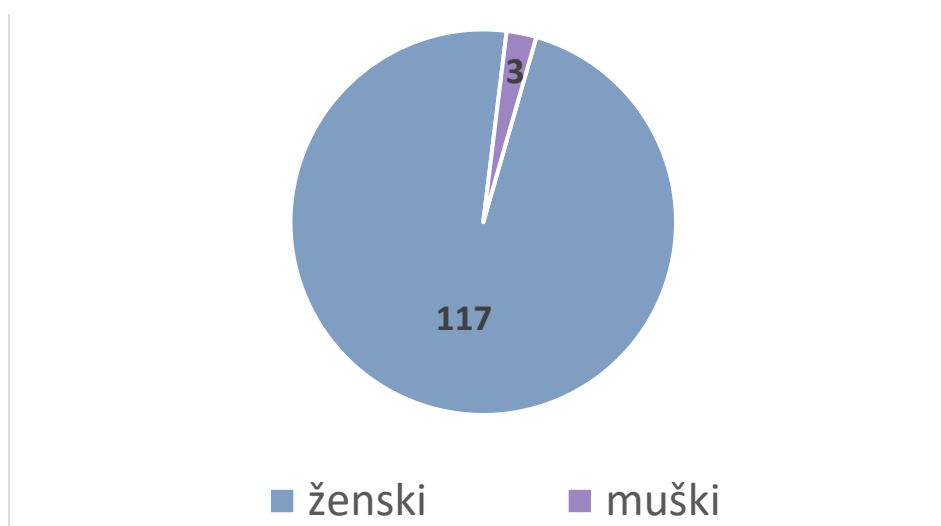
5. REZULTATI

U nastavku rada slijede rezultati istraživanja provedenog s učiteljima razredne nastave o njihovim stavovima o nastavi na daljinu iz predmeta priroda i društvo.

Uzorak ispitanika činilo je 120 (N=120) učitelja razredne nastave s područja Republike Hrvatske. U nastavku su prikazani tablični i grafički prikazi sociodemografskih obilježja koja su bila ispitana. Radi se dakle o spolu ispitanika, godinama staža te mjestu rada, odnosno rade li u selu ili gradu.

Na samom početku istraživanja ispitanici su se trebali izjasniti kojega su spola zaokruživanjem jedne od dvije opcije (muški/ženski). Kao što je prikazano Slikom 1., najveći broj ispitanika N=117 (97.50%) čine žene odnosno učiteljice, dok N=3 (2.50%) ispitanika čine muškarci odnosno učitelji.

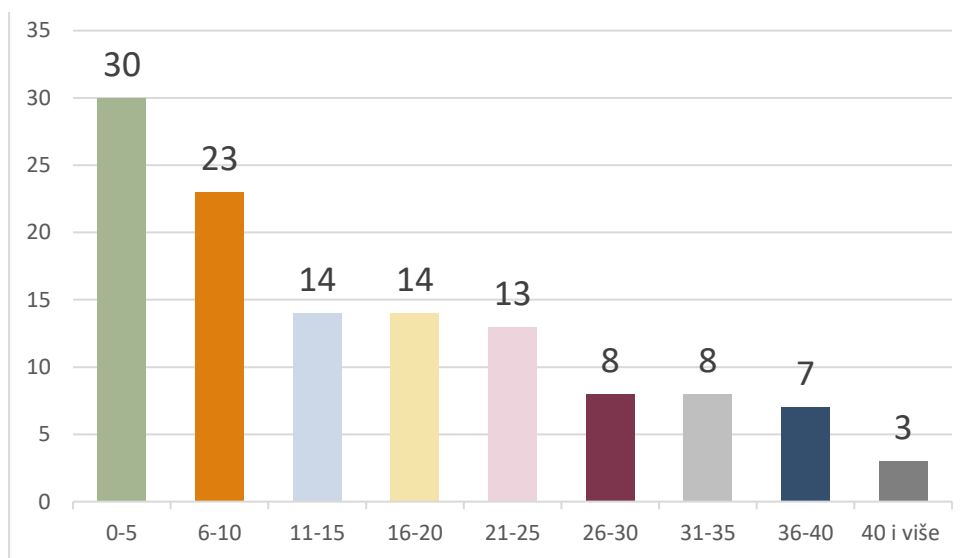
Slika 1. Odgovori ispitanika obzirom na spol

Od ispitanika se, također na početku ankete, tražilo da se izjasne o godinama radnog staža zaokruživanjem jedne od devet ponuđenih kategorija: 0-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25, 26-30, 31-35, 35-40 i više od 40 godina radnog staža. Najveći broj ispitanika njih N=30 (25%) ima 0-5 godina radnog staža, a odmah zatim slijedi N=23 (19.17%) ispitanika s 6-10 godina radnog staža. U iduće dvije kategorije, 11-15 godina

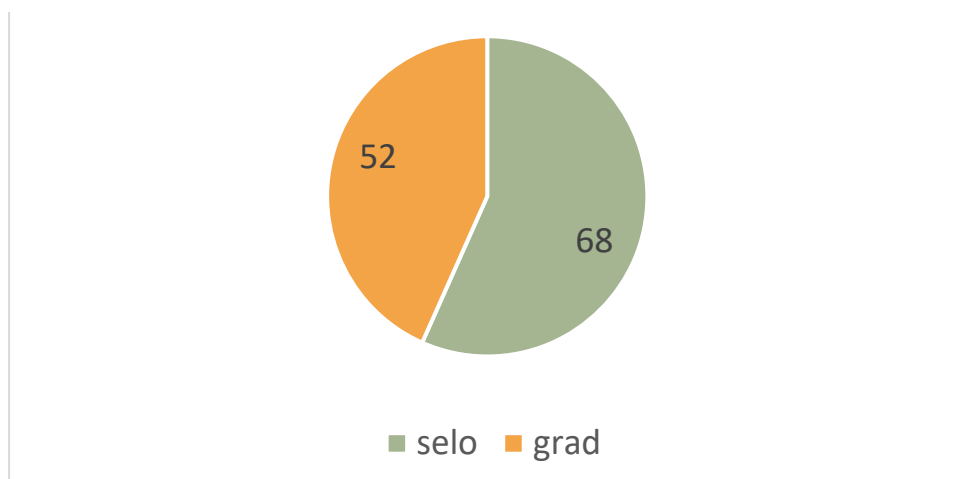
radnog staža te 16-20 godina radnog staža je isti broj učitelja N=14 (11.67%), a odmah zatim slijedi N=13(10.83%) ispitanika koji imaju 21-25 godina radnog staža. U kategorijama od 26-30 godina radnog staža i 31-35 godina radnog staža također je isti broj ispitanika N=8 (6.67%). Najmanje zastupljene kategorije su od 35 do 40 godina radnog staža N=7 (5.83%) ispitanika te kategorija više od 40 godina radnog staža gdje je N=3 (2.50%) ispitanika.

Slika 2. *Odgovori ispitanika obzirom na godine radnog staža*

Kada su u pitanju ostali sociodemografski podaci od ispitanika se tražilo da preciziraju rade li u gradu ili na selu. Slikom 3. prikazani su rezultati. Od ispitanih učitelja i učiteljica njih N= 68 (56.67%) radi u školi na selu dok N=52 (43.33%) ispitanika radi u gradu.

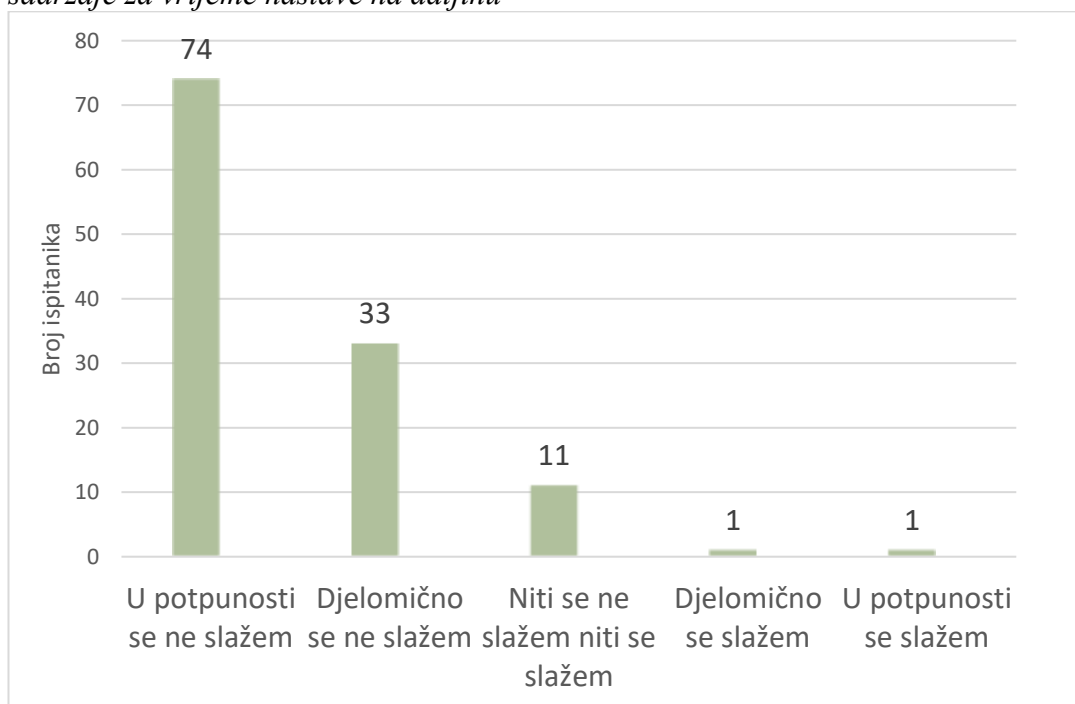
Slika 3. *Odgovori ispitanika obzirom na mjesto rada*

5.1. Stavovi učitelja o nastavi na daljinu

Slikom 4. prikazani su rezultati koji se odnose na tvrdnju da učenici lakše usvajaju prirodoslovne sadržaje za vrijeme nastave na daljinu. Od 120 ispitanika N=74 ispitanika dakle 61.2% smatra da učenici ne usvajaju lakše prirodoslovne sadržaje za vrijeme nastave na daljinu. Odnosno usvajaju ih teže. Isto smatra i njih N=33 (27.3%) koji su zaokružili da se djelomično ne slažu s tvrdnjom koja glasi "Učenici lakše usvajaju prirodoslovne sadržaje iz predmeta priroda i društvo". N=1 ispitanika odabralo je odgovor da se u potpunosti i djelomično slaže s tom tvrdnjom, a ostalih N=11 ispitanika niti se ne slažu niti se slažu.

Slika 4. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju prirodoslovne sadržaje za vrijeme nastave na daljinu"*

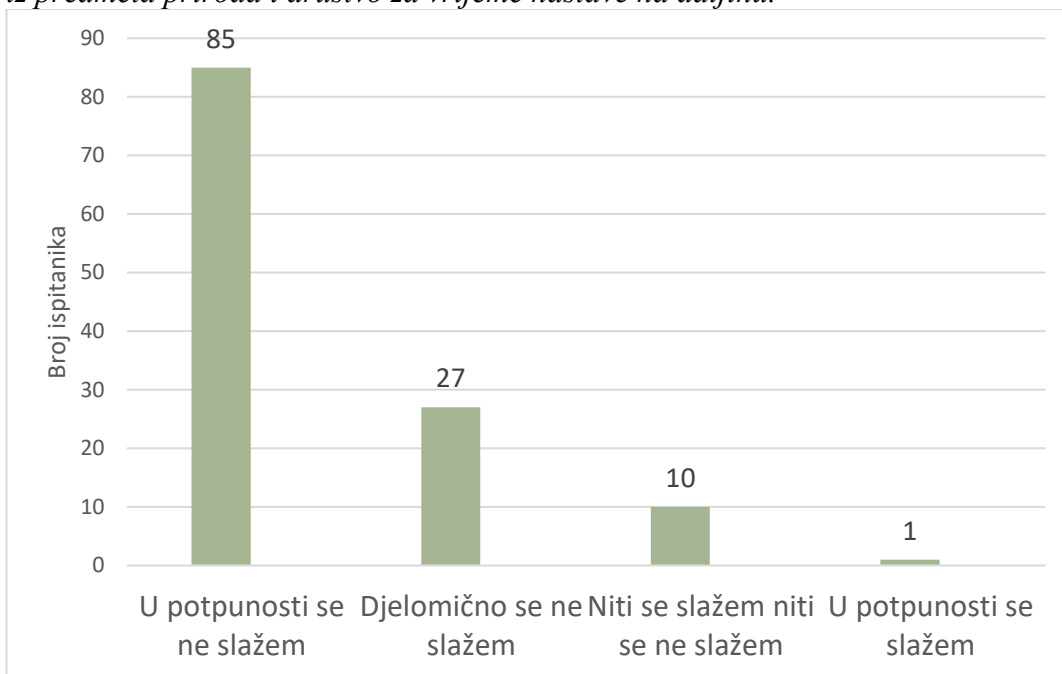

Kod iduće tvrdnje koja glasi "Učenici lakše usvajaju geografske sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu" situacija nije znatno drugačija nego što je bila u prethodnoj tvrdnji. Učitelji se i oko ovog sadržaja prirode i društva odlučuju za neslaganje s navedenom tvrdnjom pa je tako N=82 (67.8%) ispitanika odabralo je odgovor da se u potpunosti ne slaže, N=27 (22.3%) ispitanika odabralo je odgovor da se djelomično ne slažu, njih N=10 (8.3%) smatra da to nije ni tačno, ali ni netačno pa tako biraju stupanj neslaganja koji govori da niti se slažu niti se ne slažu, a svega N=1 ispitanik se u potpunosti slaže s tvrdnjom i smatra da učenici

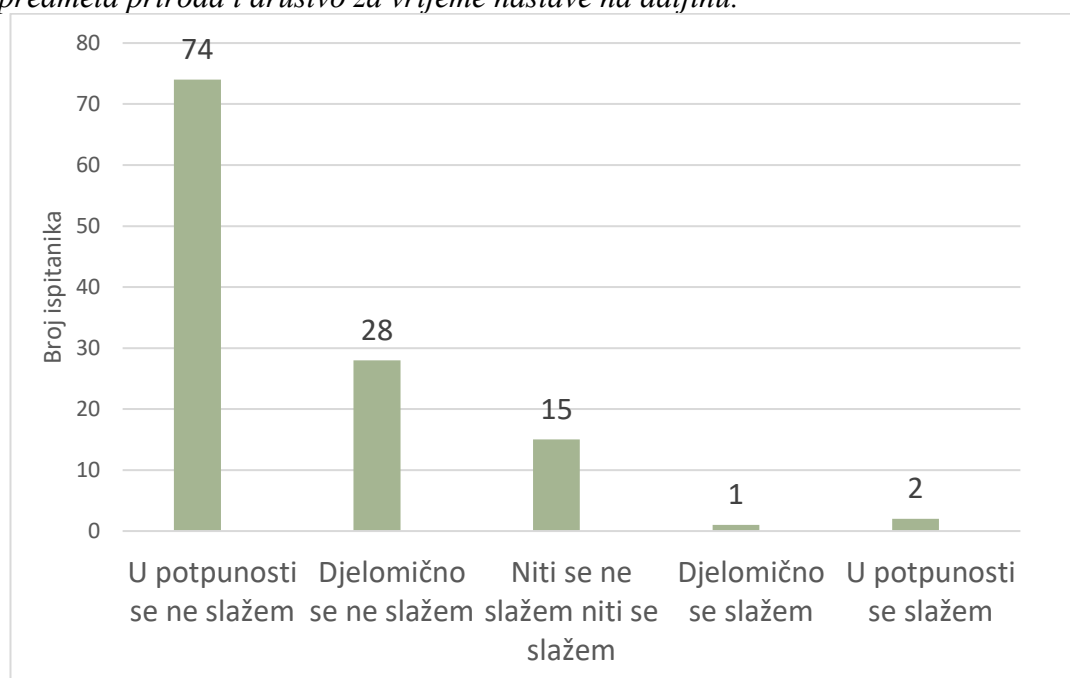
u potpunosti lakše usvajaju geografske sadržaje za vrijeme nastave na daljinu. Rezultati su prikazani Slikom 5.

Slika 5. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju geografske sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

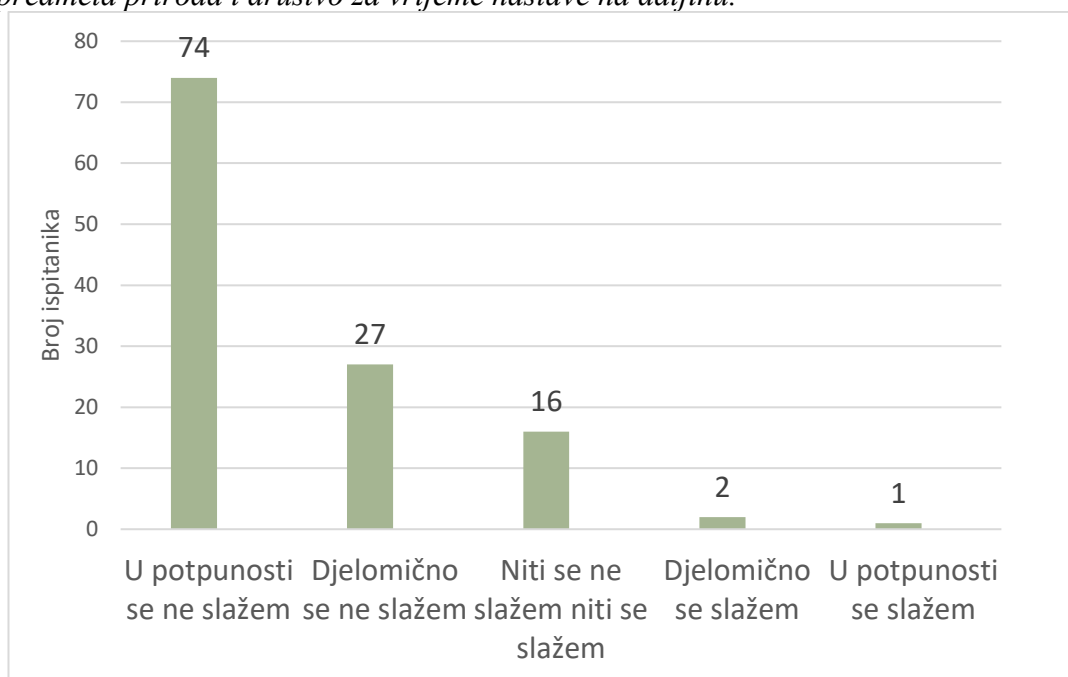
Ispitanici se kod raznih sadržaja prirode i društva uglavnom i dalje slažu oko svojih odgovora bez obzira o kojem sadržaju je riječ. Postotci razlike, ovisno o sadržaju za koji je postavljena tvrdnja, su uglavnom minimalni. Tako su Slikom 6. prikazani rezultati u kojima se N=74 ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju povijesne sadržaje, njih samo N=2 se u potpunosti slaže, N=1 ispitanik se djelomično slaže dok se N=28 (23.1%) ispitanika djelomično ne slažu s istom tvrdnjom te su tako na strani većine od N=74 (61.2%) ispitanika. Za tvrdnju „niti se ne slažem niti se slažem" opet se odlučilo N=15 ispitanika.

Slika 6. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Učenici lakše usvajaju povijesne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

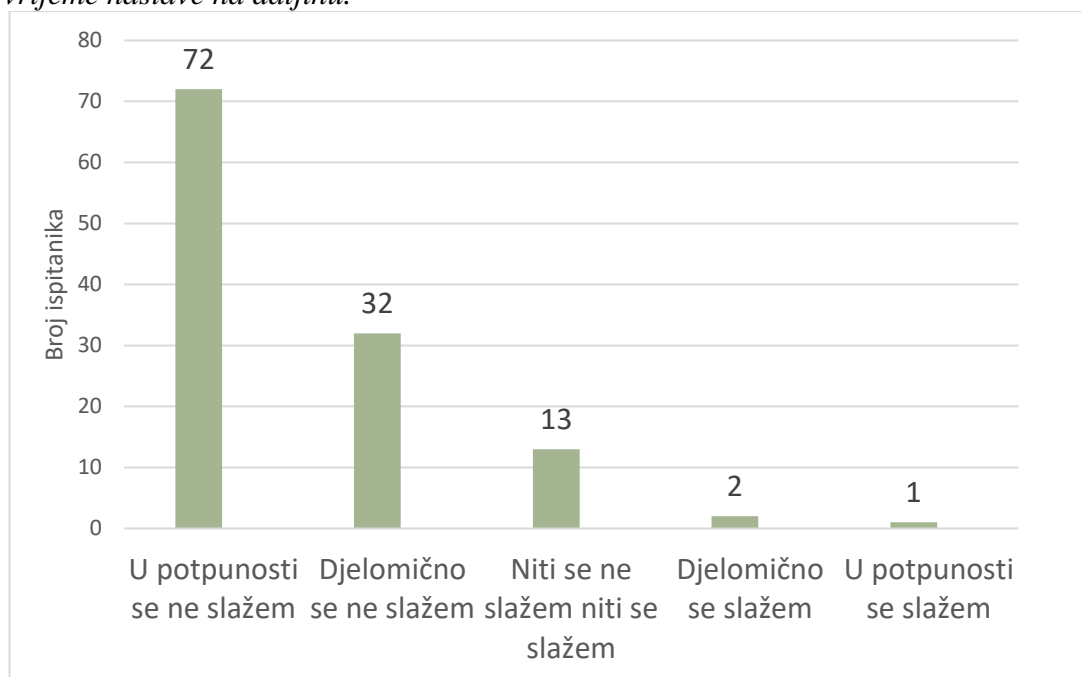
Kada su u pitanju socijalni sadržaji iz nastavnog predmeta prirode i društva koje su učenici usvajali za vrijeme nastave na daljinu rezultati prikazani Slikom 7. i dalje ne pokazuju razlike u odnosu na druge sadržaje koji se obrađuju. S tvrdnjom se u potpunosti ne slaže N=74 (61.2%) ispitanika, djelomično se ne slaže N=27 ispitanika, niti se ne slaže niti se slaže N=16 ispitanika. Od ukupno N=120 ispitanika N=2 se djelomično slaže, a N=1 se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Slika 7. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju socijalne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

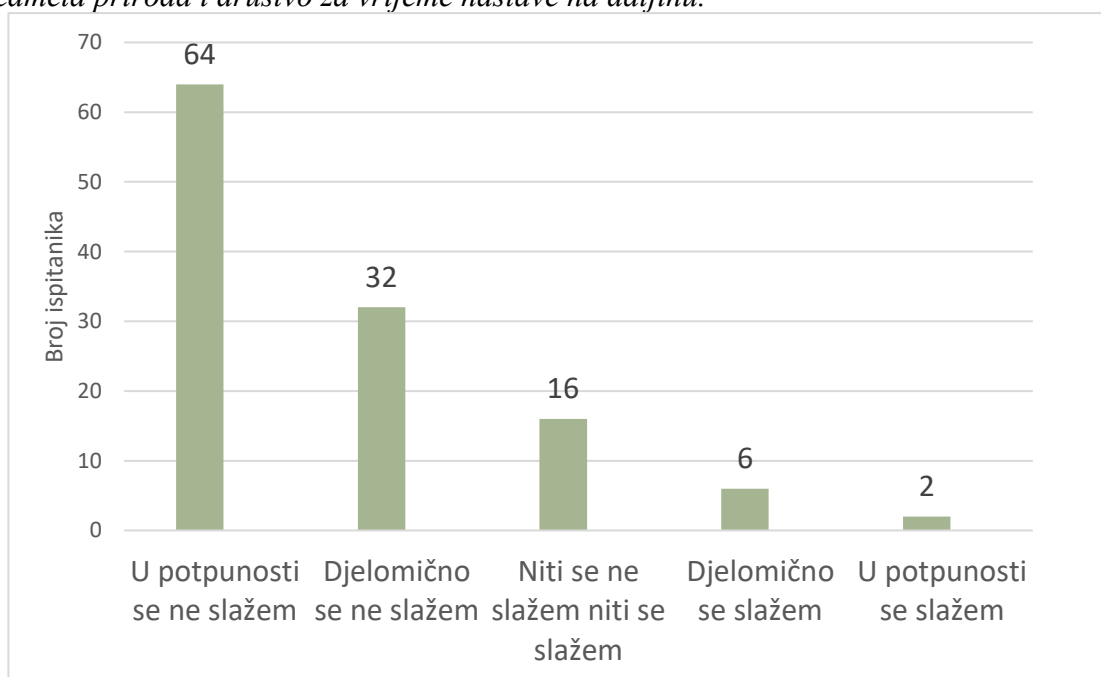
Usporedivši prethodne rezultate sa rezultatima vezanima uz prometni sadržaj nema većih razlika. Slikom 8. prikazani su rezultati koji pokazuju kako se s tvrdnjom "Učenici lakše usvajaju prometne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu" u potpunosti ne slaže N=72 (59.5%) ispitanika, djelomično se ne slaže N=32 (26.4%) ispitanika, njih N=13 (10,7%) se niti ne slaže niti slaže, a njih N=2 se i dalje djelomično slaže sa zadanom tvrdnjom dok se N=1 ispitanik u potpunosti slaže.

Slika 8. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju prometni sadržaj za vrijeme nastave na daljinu."*

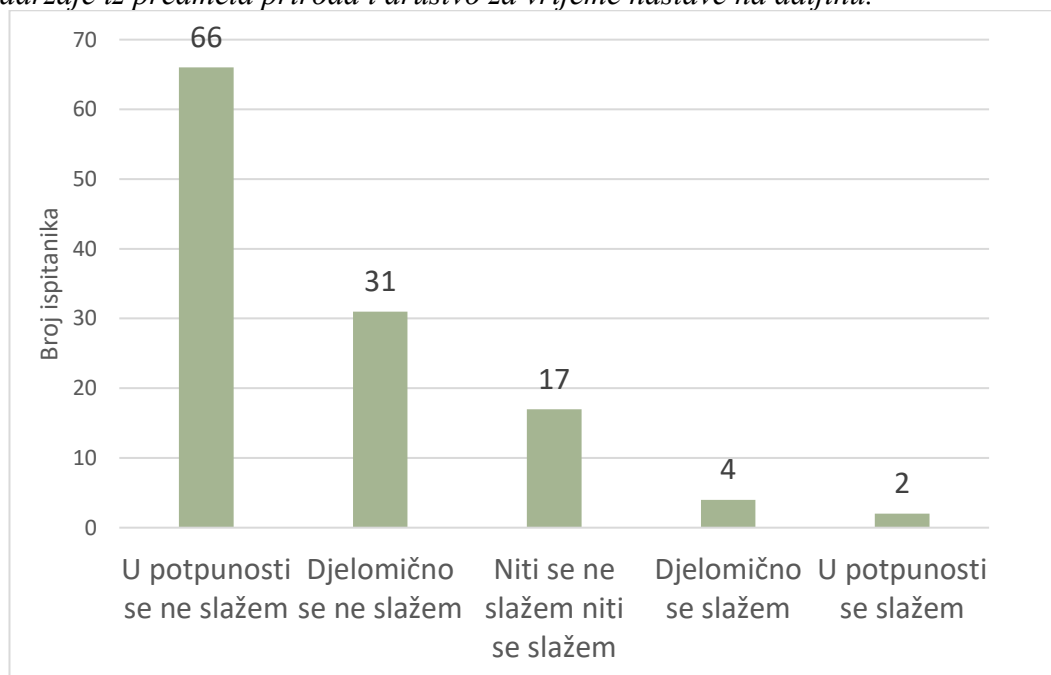
Kada je riješ o ekološkom sadržaju i njegovom usvajanja kod učenika razredne nastave za vrijeme nastave na daljinu N=64 (52.9%) ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da učenici takav sadržaj lakše usvajaju dok se njih N=2 (1.7%) u potpunosti slaže s tvrdnjom. N=32 (26.4%) ispitanika koji se djelomično ne slažu s tvrdnjom te zapravo na taj način isto smatraju da učenici ne usvajaju lakše navedeni sadržaj. Ostalih 22 ispitanika raspodijelilo se na N=16 koji se niti ne slažu niti slažu s tvrdnjom, a njih N=6 se djelomično slaže.

Slika 9. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju ekološke sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

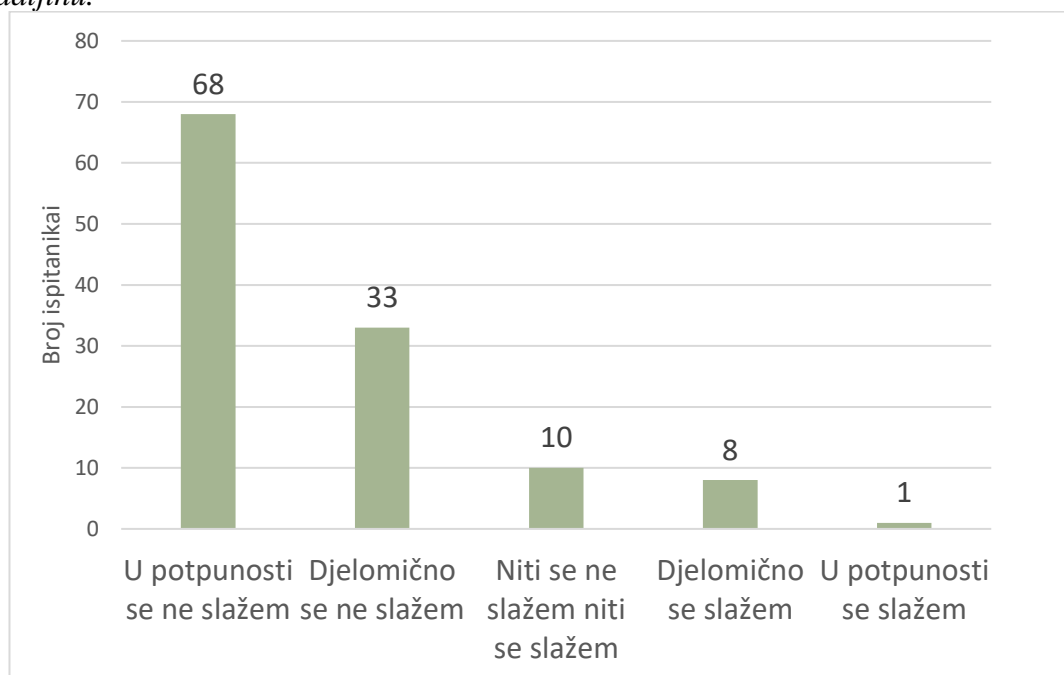
Kod kulturoloških sadržaja ispitanici su opet bili dosta složni pa tako opet imamo više od 50%, točnije njih N=66 (54.5%) koji se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom koja kaže da učenici lakše usvajaju kulturološke sadržaje za vrijeme nastave na daljinu. Ostale brojke, odnosno rezultati se isto vrte oko istih postotaka pa se tako njih N=31 (25.6%) djelomično ne slaže s tvrdnjom, N=17 (14%) ispitanika se niti ne slaže niti ne slaže, dok se i dalje N=4 ispitanika djelomično slaže, a N=2 u potpunosti slaže s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju kulturološke sadržaje za vrijeme nastave na daljinu iz predmeta prirode i društva.

Slika 10. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju kulturološke sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

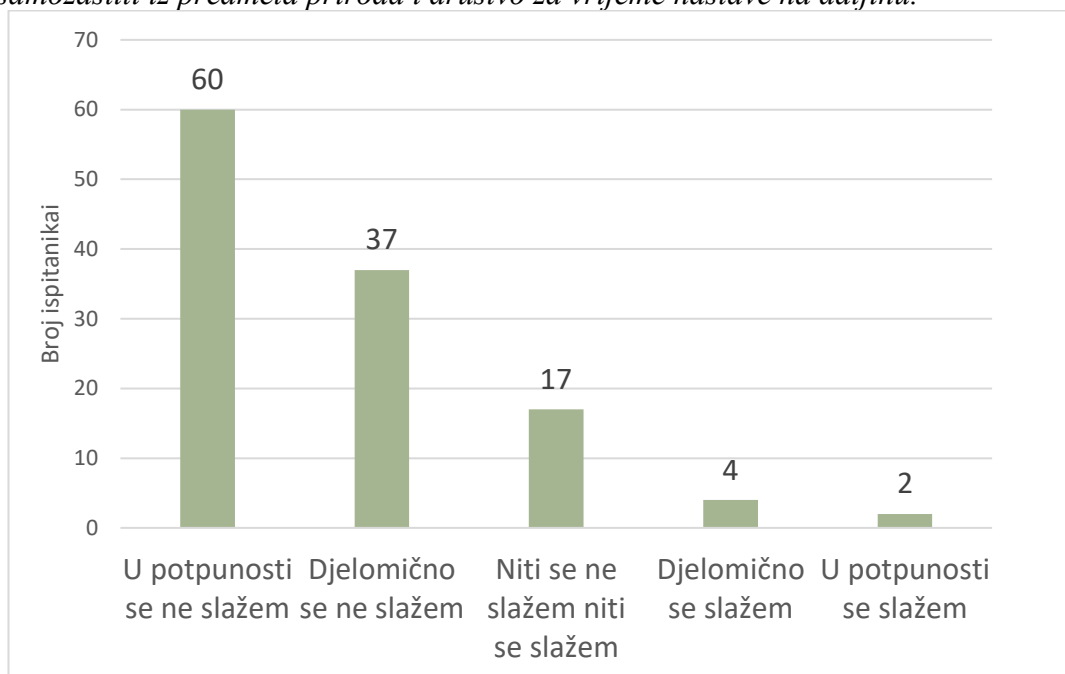
Rezultatima koji su prikazani Slikom 11. jasno se da vidjeti da se ni kod sadržaja o humanim odnosima među spolovima situacija ne mijenja, točnije ispitanici i dalje ostaju pri neslaganju s danom tvrdnjom smatrajući tako da učenici teže usvajaju sadržaje o humanim odnosima među spolovima iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Iščitavanjem rezultata bi to glasilo ovako: N=68 (56.2%) ispitanika se u potpunosti ne slaže sa zadanom tvrdnjom, N=33 (27.3%) ispitanika se djelomično ne slaže s tvrdnjom, njih N=10 (8.35) se niti ne slaže niti slaže. Svega N=1 ispitanik se u potpunosti slaže s tvrdnjom i smatra da je učenicima lakše usvajati sadržaje o humanim odnosima među spolovima iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu, a N=8 ispitanika se djelomično slaže.

Slika 11. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju sadržaj o humanim odnosima među spolovima iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

Uvidom u rezultate prikazane Slikom 12. vidljivo je da su se, kada je u pitanju sadržaj o samozaštiti iz predmeta prirode i društva, ispitanici drugačije izjašnjavali nego što je to bilo za prethodne sadržaje pa su se tako i dalje većinskim dijelom složili da se u potpunosti ne slažu s tom tvrdnjom, ali ovoga puta u manjem broju, njih N=60 (49.6%) ispitanika. N=37 (30.6%) ispitanika se djelomično ne slaže s tvrdnjom, a N=17 ispitanika se niti ne slaže niti slaže s navedenom tvrdnjom. Ostalih šest ispitanika podijelilo se na N=4 ispitanika koji se djelomično slažu te N=2 ispitanika koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju sadržaj o samozaštiti iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu.

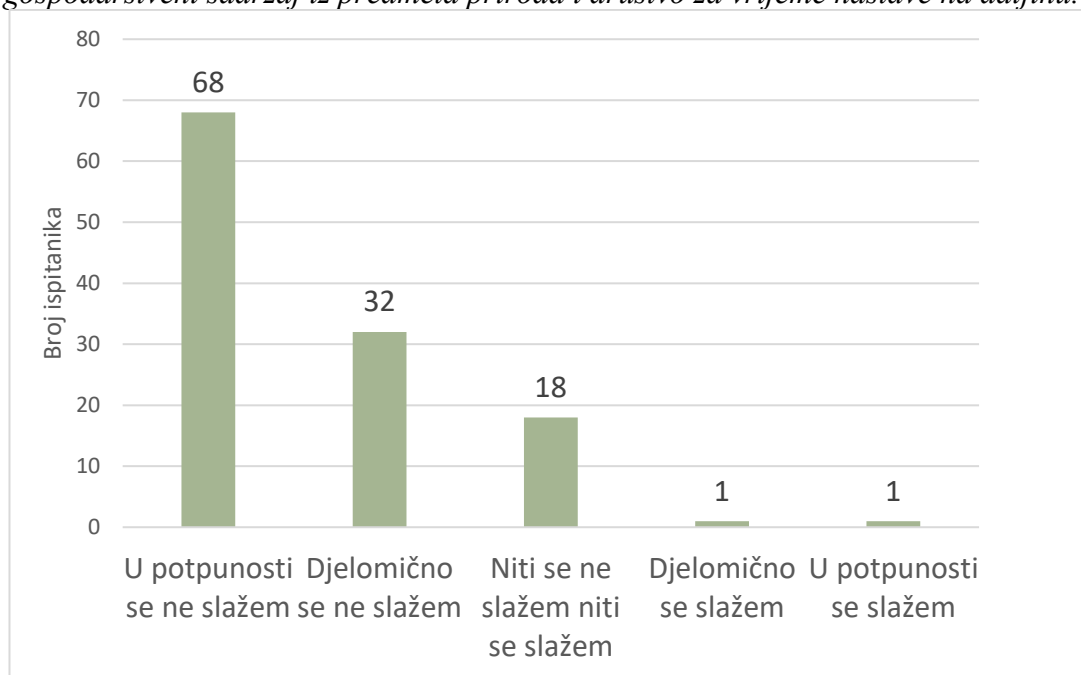
Slika 12. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju sadržaj o samozaštiti iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

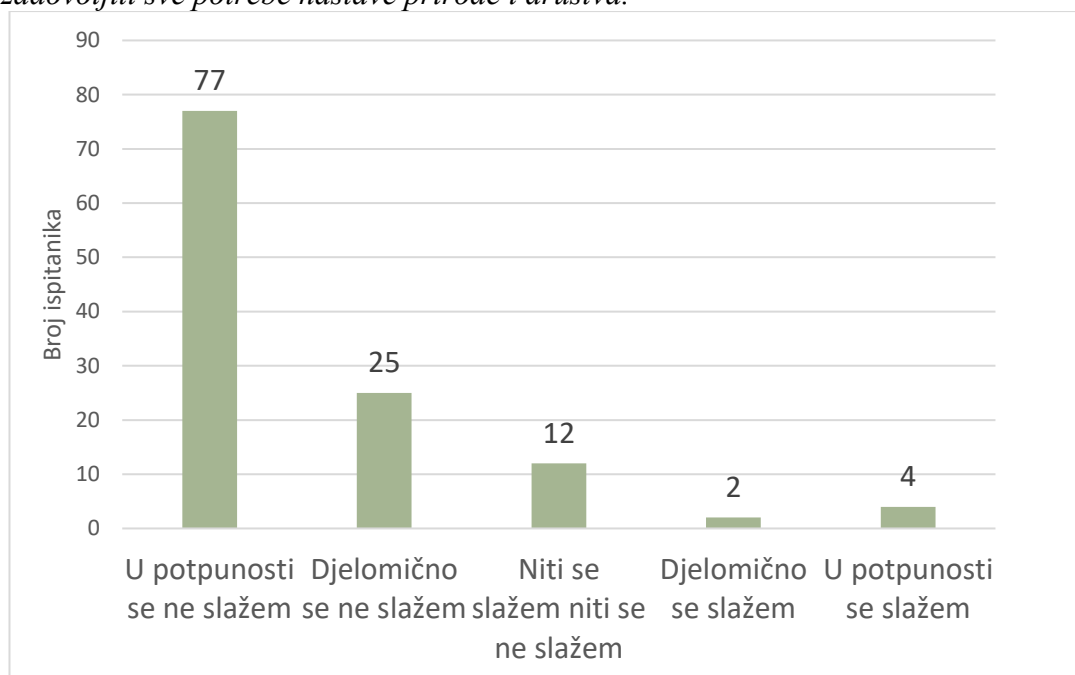
Slikom 13. prikazani su rezultati za postavljenu tvrdnju da učenici lakše usvajaju proizvodno – gospodarstveni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Rezultatima je prikazano da se N=68 (56.2%) ispitanika u potpunosti se slaže s tom tvrdnjom, N=32 (26.4%) se djelomično ne slaže s tvrdnjom, N=18 ispitanika se niti ne slaže niti slaže s tvrdnjom, a N=1 ispitanik se djelomično slaže te se N=1 ispitanik u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Slika 13. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici lakše usvajaju proizvodno – gospodarstveni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

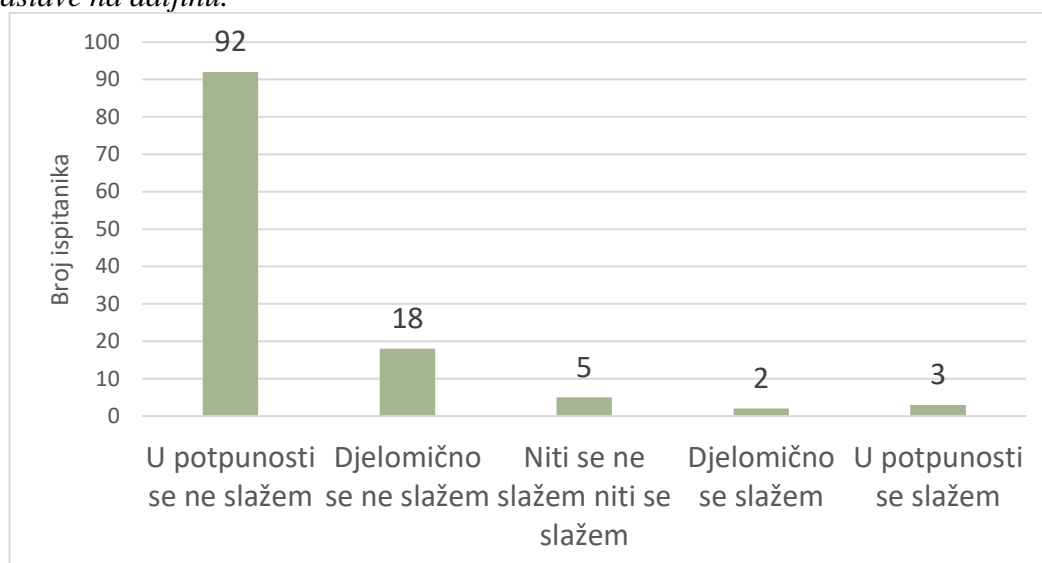
Kao što se vidi iz Slike 14., najveći broj ispitanika N=77 (64.17%) u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva. Sljedeću skupinu N=25 (20.83%) čine ispitanici koji se samo djelomično ne slažu s tom tvrdnjom. Ostalih 18 ispitanika mišljenje je podijelilo u tri kategorije, N=12 ispitanika niti se na slaže niti se slaže s navedenom tvrdnjom, N=2 ispitanika se djelomično slažu, a N=4 ispitanika se u potpunosti slažu s tim da nastava na daljinu može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva.

Slika 14. *Ogovori ispitanika na tvrdnju "Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva."*

Samim pogledom na sliku 15. vidljiv je stav učitelja po pitanju ocjenjivanja, čak njih N=92 (76.67%) od ukupnih 120 izjasnilo se da se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom da im je lako ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu. Njih N=18 (15%) prati ih s djelomičnim ne slaganjem s danom tvrdnjom, a ostalih desetero ispitanika svoje mišljenje raspodijelilo je na N=5 niti se ne slažem niti se slažem, N=2 djelomično se slažem te N=3 u potpunosti se slažem s danom tvrdnjom. Iz dobivenih rezultata vidno je da je ocjenjivanje jedan od vodećih problema kada je nastava na daljinu u pitanju. Učitelji smatraju da ne mogu dobro procijeniti učenikovo stečeno znanje, ali i da ne mogu znati jesu li zadatci koje izvršavaju uopće njihovih ruku djelo.

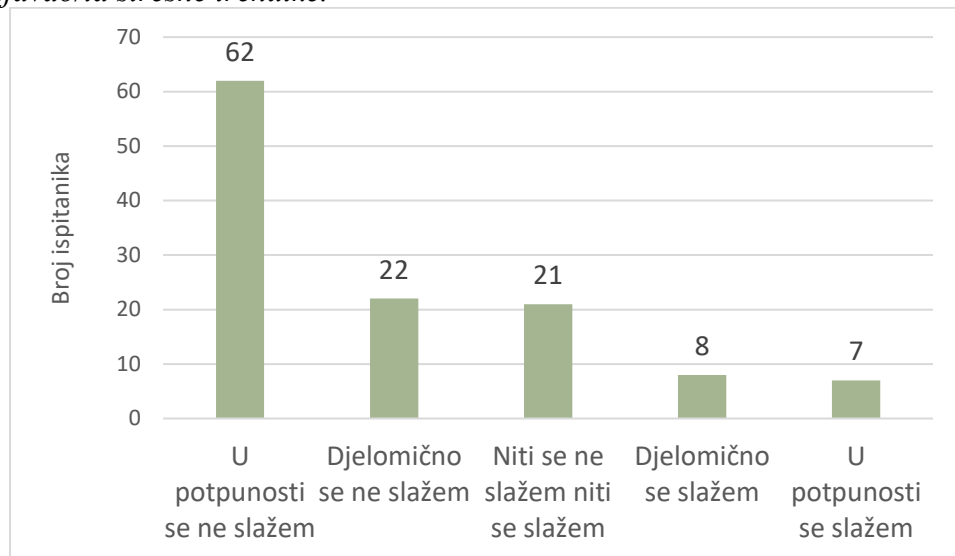
Slika 15. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Lakše mi je ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu."*

Učitelji su također pitani da od 1 do 5 ocijene koliku razinu stresa su proživljavali za vrijeme nastave na daljinu te koliko im se za istu nastavu teško pripremiti. Rezultati su prikazani Slikom 16 i 17.

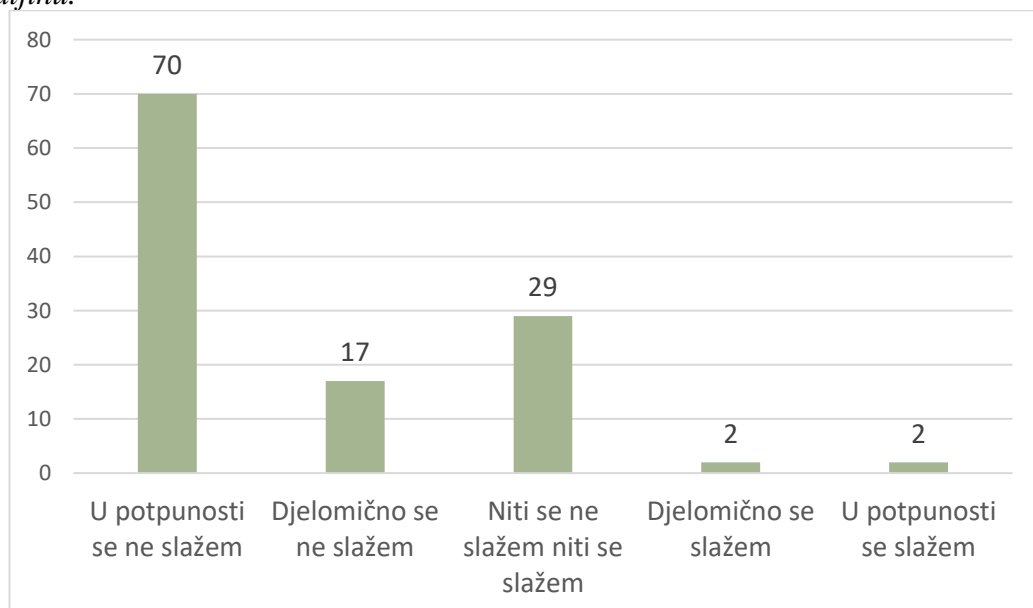
Iz prikazanog grafa lako je uočljivo da su učitelji zadnjih godinu dana proživljavali i nosili se sa stresnim trenucima koje im je zadavala nastava na daljinu. N=62 (51.67%) ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da nisu proživljavali stresne trenutke, a N=22 (18.33%) se djelomično ne slaže s navedenom tvrdnjom. Kada samo ta dva rezultata uzmemo u obzir u odnosu na broj ispitanika koji iznosi N=120 možemo zaključiti da je brojka od 84 ispitanika, koji su potvrdili da su se u nekoj mjeri nosili s većim stresom, velika. N=21 (17.5%) ispitanika se niti ne slaže niti slaže s tvrdnjom. Ostalih 15 ispitanika mišljenje je podijelilo na djelomično i potpuno slaganje. N=8 ispitanika se djelomično slažu s tvrdnjom da nisu doživljavali stresne trenutke dok se N=7 ispitanika u potpunosti slažu da nisu doživljavali stresne trenutke.

Slika 16. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Za vrijeme nastave na daljinu nisam proživljavao/la stresne trenutke."*

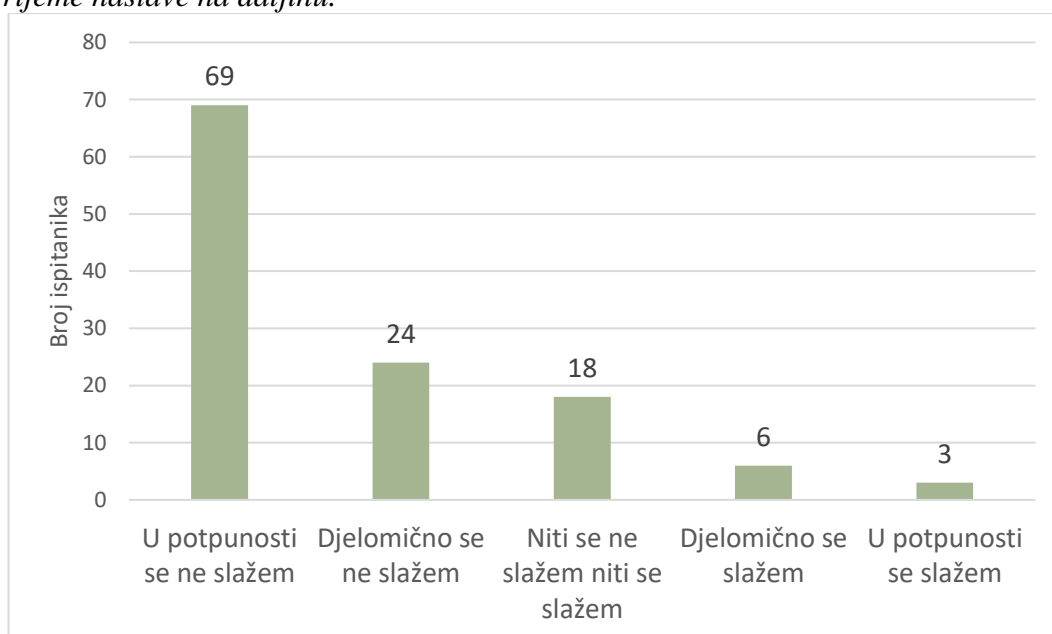
Slikom 17. prikazani su rezultati dobiveni odgovaranjem ispitanika na tvrdnju "Lakše mi je pripremiti se za nastavu na daljinu." N=70 (58.33%) ispitanika tvrdi kako se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom da im se bilo lakše pripremiti za nastavu na daljinu, N=17 ispitanika se djelomično ne slažu da im je bilo lakše dok se njih N=29 niti ne slaže niti slaže s navedenom tvrdnjom. Samo N=2 ispitanika su se izjasnila kako im se bilo lakše pripremiti za nastavu na daljinu, a N=2 se djelomično složilo.

Slika 17. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Lakše mi je pripremiti se za nastavu na daljinu."*

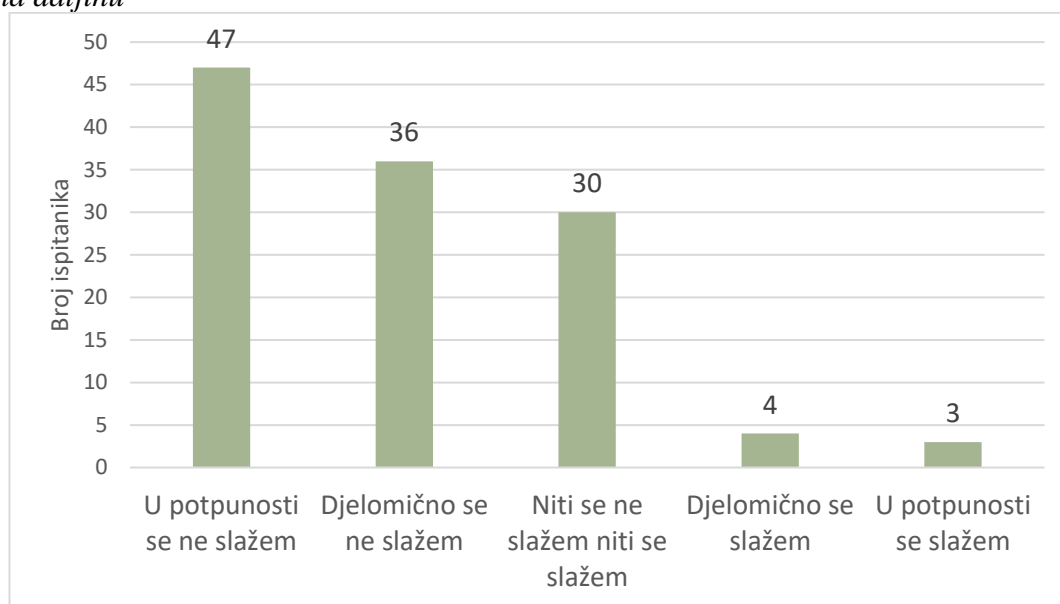
Prikazani rezultati na slici 18. odnose se na tvrdnju " Učenici ostvaruju bolje rezultate za vrijeme nastave na daljinu". Ispitanici se uglavnom većinom u potpunosti ne slažu s tom tvrdnjom. Za potpuno neslaganje izjasnilo se N=69 (57.5%) ispitanika. Djelomično se ne slaže N=24 (20%) ispitanika. N=18 ispitanika niti se na slažu niti se slažu da učenici ostvaruju bolje rezultate za vrijeme nastave na daljinu, a N=4 ispitanika se djelomično slaže dok se svega N=3 ispitanika u potpunosti slaže da učenici ostvaruju bolje rezultate za vrijeme nastave na daljinu.

Slika 18. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " Učenici ostvaruju bolje rezultate za vrijeme nastave na daljinu."*

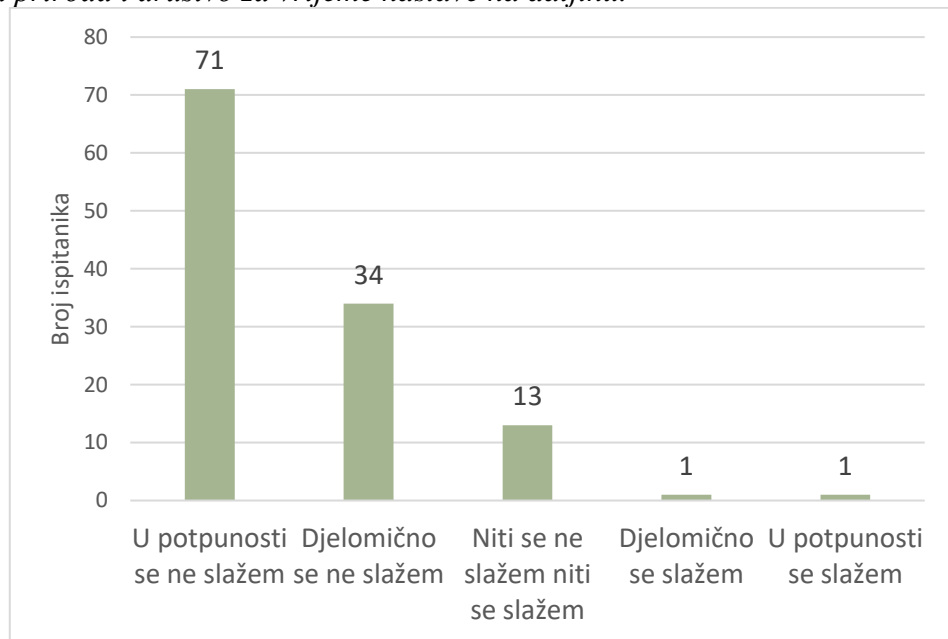
Kada je riječ o napredovanju učenika za vrijeme nastave na daljinu ispitanici su imali priliku i za to iznijeti svoj stav. Na zadanu tvrdnju " Učenici su napredovali za vrijeme nastave na daljinu" ispitanici su se izjasnili kako je prikazano Slikom 19. N=44 (39%) ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom s njima se djelomično slaže N=36 (30%) ispitanika (njih 36 izjasnilo se da se djelomično ne slažu s tvrdnjom). N=30 ispitanika se niti ne slaže niti slaže s tvrdnjom, N=4 ispitanika se djelomično slaže, a N=3 ispitanika se u potpunosti slažu i smatraju da su učenici napredovali za vrijeme nastave na daljinu.

Slika 19. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Učenici su napredovali za vrijeme nastave na daljinu"*

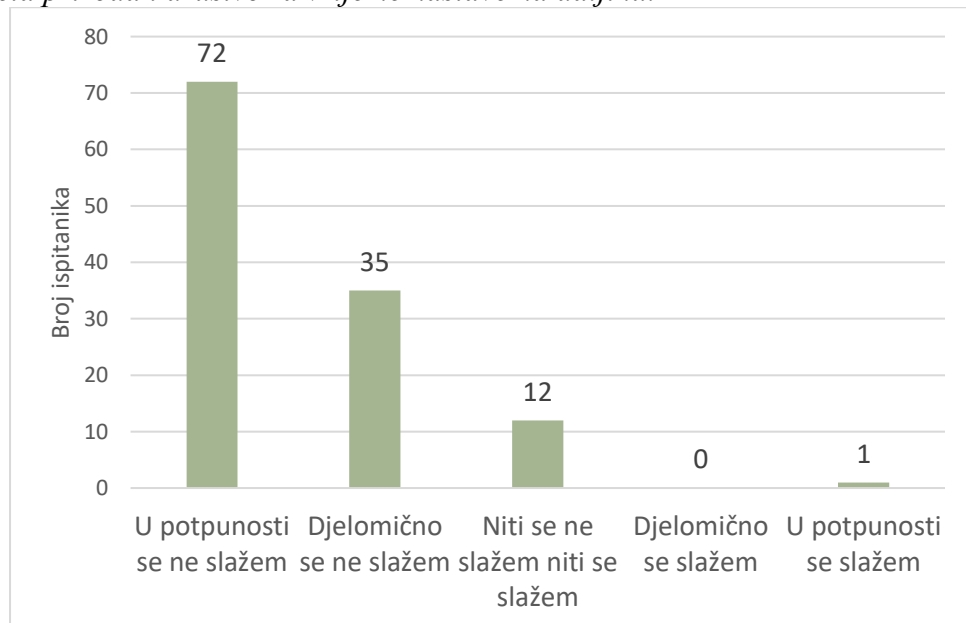

Idući rezultati prikazani su Slikom 20. i 21., a odnose se na stavove učitelja i njihovo mišljenje usvajaju li učenici lakše i brže nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Rezultati za obje tvrdnje (Učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo, učenici brže usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo) su skoro pa identični. Razlikuju se svega u jednom glasu u svih pet stupnjeva. Tako se s tvrdnjom o lakšem usvajanju nastavnog sadržaja N= 71 (59.2%) ispitanik u potpunosti ne slaže, a s tvrdnjom da učenici brže usvajaju nastavni sadržaj u potpunosti se ne slaže N=72 (60%) ispitanika. N=34 (28.35) ispitanika se djelomično ne slažu s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj, a N=35 (29.2%) ih se djelomično ne slaže da učenici brže usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Njih N=13 se niti ne slaže niti slaže s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj, a N=12 ih je istog tog mišljenja kada je u pitanju brže usvajanje nastavnog sadržaja iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Jedan ispitanik se djelomično slaže, a jedan se u potpunosti slaže s tvrdnjom da učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Ni jedan ispitanik se ne slaže djelomično za tvrdnju koja se odnosi na brže usvajanje nastavnog sadržaja, ali jedan ispitanik se u potpunosti slaže da učenici brže usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu.

Slika 20. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

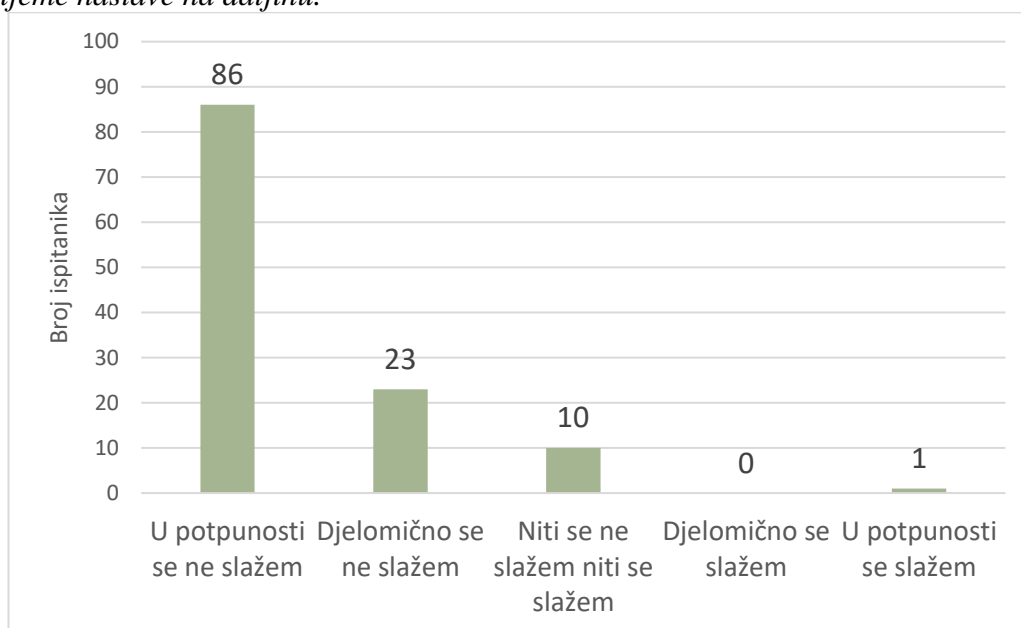

Slika 21. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Učenici brže usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu."*

Smatraju li učitelji da im je lakše provjeriti napredak učenika za vrijeme nastave na daljinu prikazano je u nastavku, a rezultati su vidljivi Slikom 22. N=86 (71.7%) ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da im je lakše provjeriti napredak učenika za vrijeme nastave na daljinu, N=23 ih se djelomično ne slaže. Njih N=10 je neutralno pa se niti ne slažu niti slažu. Jedan ispitanik se u potpunosti slaže da mu je lakše provjeriti napredak učenika za vrijeme nastave na daljinu, a ni jedan od ispitanika se nije odlučio za djelomično slaganje.

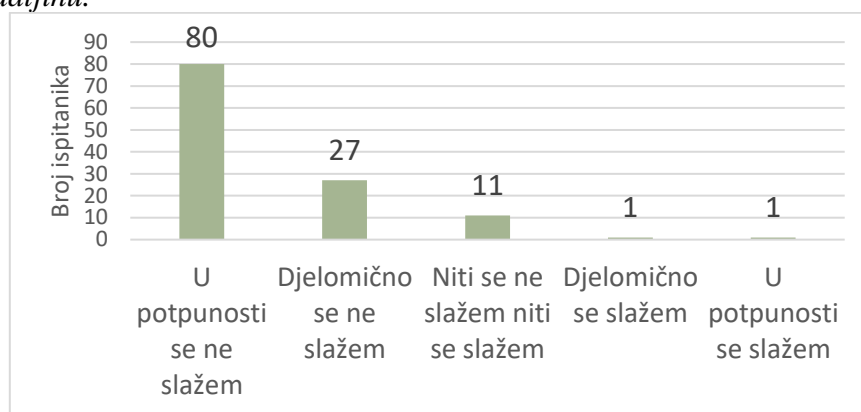
Slika 22. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Lakše mi je provjeriti napredak učenika za vrijeme nastave na daljinu."*

Kakva je komunikacija učitelja s učenicima za vrijeme nastave na daljinu vidljivo je iz Slika 23. i 24. . Učitelji su se izjasnili za dvije ponuđene tvrdnje vezane uz komunikaciju, a to su "Lakše komuniciram s učenicima za vrijeme nastave na daljinu" i "Učenici su komunikativniji za vrijeme nastave na daljinu." Ispitanici su iznijeli svoje slaganje odnosno ne slaganje s tvrdnjama, a ono je sljedeće: N=80 (66.7%) ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da lakše komuniciraju s učenicima za vrijeme nastave na daljinu, N=27 (22.5) ih se djelomično ne slaže s navedenom tvrdnjom. N=11 ispitanika se niti ne slaže niti slaže dok se jedan ispitanik djelomično i jedan potpuno slaže s navedenom tvrdnjom.

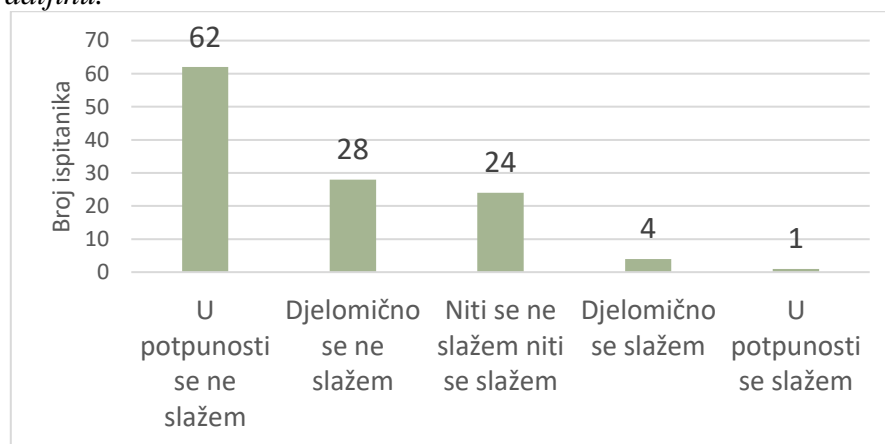

Slika 23. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Lakše komuniciram s učenicima za vrijeme nastave na daljinu."*

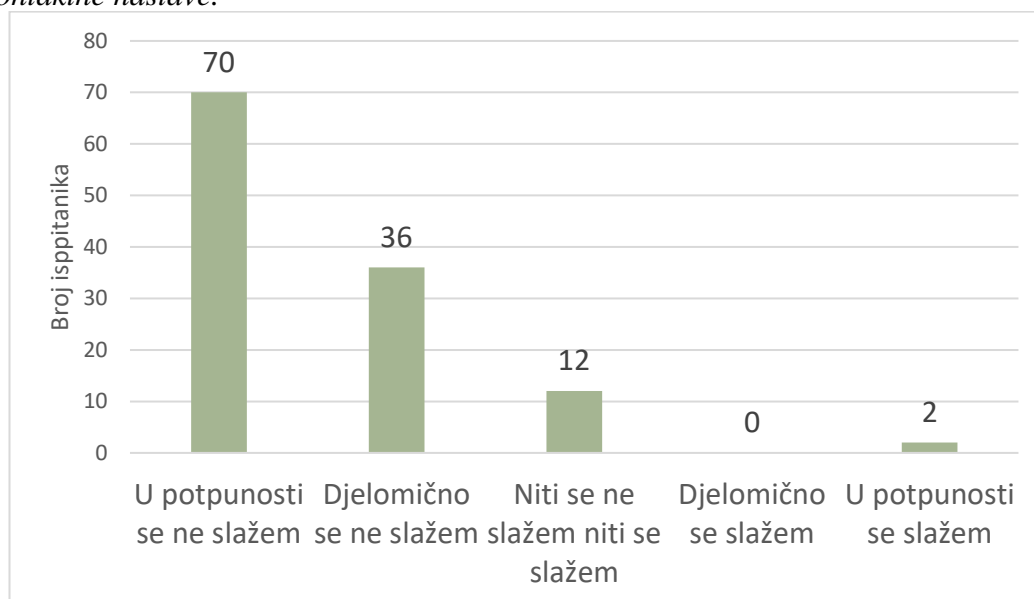
S drugom navedenom tvrdnjom N=62 (51.7%) ispitanika se u potpunosti ne slaže, a N=28 ih se djelomično ne slaže. Čak se N=23 ispitanika niti ne slažu niti slažu, njih N=4 se djelomično slaže da su učenici komunikativniji i otvoreniji za vrijeme nastave na daljinu, a svega N=2 ih se u potpunost slaže.

Slika 24. *Odgovori ispitanika na tvrdnju "Učenici su komunikativniji za vrijeme nastave na daljinu."*

Slikom 25. prikazani su rezultati za danu tvrdnju da se u nastavi prirode i društva učenikovo znanje širi kontinuirano i jednakom brzinom kao i prilikom kontaktne nastave. S navedenom tvrdnjom se u potpunosti ne slaže N=70 ispitanika dok se njih N=36 djelomično ne slaže. Samo N=2 ispitanika se u potpunosti slažu u mišljenja su da se za vrijeme nastave na daljinu iz predmeta prirode i društva znanje širi kontinuirano, a N=12 ispitanika odlučilo se za treći stupanj neslaganja odnosno oni se niti ne slažu niti slažu s tvrdnjom.

Slika 25. *Odgovori ispitanika na tvrdnju " U nastavi Prirode i društva učenikovo znanje iz Prirode i društva širi se kontinuirano i jednakom brzinom kao i prilikom kontaktne nastave.*

Osim iskazivanja razine (ne)slaganja s navedenim tvrdnjama, ispitanici su imali mogućnost kao komentar navesti pozitivne i/ili negativne strane nastave na daljinu. Neki od najčešćih komentara odnosili su se na (ne)samostalnost učenika, problem vrednovanja njihovog rada, nedostatak komunikacije, nemogućnost korištenja svih oblika rada, nedostatak motivacije.

U nastavku su izdvojeni neki od komentara učitelja:

"Učenici ne izvršavaju samostalno zadatke već uz pomoć roditelja."

"Nerealne ocjene, teža provjera stupnja usvojenosti znanja."

"Nema pravog uvida jesu li učenici samostalno ili uz pomoć ukućana riješili zadano."

"Učenici ne rade samostalno zadatke, ne vidi se njihovo pravo znanje."

"Nemogućnost vjerodostojnog vrednovanja učenika..."

"Nemoguće je provesti rad u skupini."

"Nemogućnost direktne komunikacije."

"Motivacija za rad nikakva. Učenici samo djelomično ispunjavaju zadatke, nezainteresirani su"

Tablica 2. Jednosmjerna analiza varijance obzirom na godine radnog iskustva

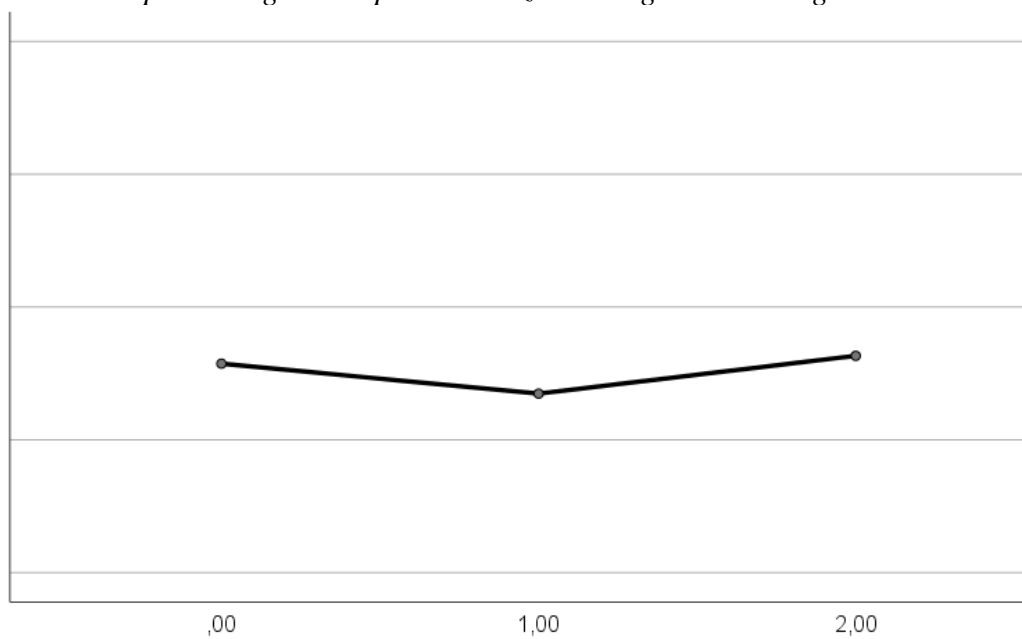
Jednosmjerna analiza varijance (ANOVA)				
	Suma kvadrata	Stupanj slobode	Srednja vrijednost sume kvadrata	Dvostrani test (sig.)
Među grupama	37.445	2	18.723	.141
Unutar grupa	1101.055	117	9.411	
Ukupno	1138.500	119		

Rezultati prikazani Tablicom 2. dobiveni su korištenjem jednosmjerne analize varijance, točnije ANOVA testom. Jednosmjernom analizom varijance nastoji se utvrditi postoji li statistički značajna razlika u lakoći provođenja nastave na daljinu obzirom na radno iskustvo ispitanika. Prilikom rješavanja ankete ispitanici su se izjasnili o godinama svog radnog iskustva na način da su odabrali jedan od ponuđenih odgovora (0-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25, 26-30, 31-35, 35-40, 40 i više). Prilikom izrade jednosmjerne analize varijance godine radnog iskustva grupirane su u 3 manje grupe. Na taj način dobivene su grupe s 0-10, 11-20 i 20 i više godina radnog iskustva.

Jednosmjernom analizom varijance koja pokazuje da dvostrani test (sig.) nije manji od 0.05 prikazano je kako ne postoji statistički značajna razlika u lakoći provođenja nastave na daljinu obzirom na radno iskustvo ispitanika.

Rezultat Tablice 2. grafički je prikazan Slikom 26. Oznake na x-osi predstavljaju formirane grupe gdje je ,00= 0-10 godina radnog iskustva, 1,00= 11-20 godina radnog iskustva te 2,00= 20 i više godina radnog iskustva. Grafičkim prikazom vidljivo je da su odstupanja minimalna te da ne postoji značajna razlika u odgovorima ispitanika o tome koliko im je teško provoditi nastavu na daljinu obzirom na godine radnog iskustva.

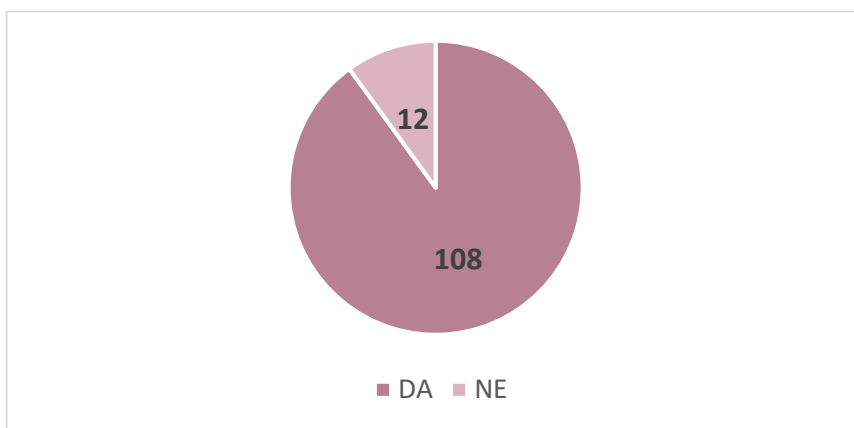
Slika 26. Grupirani odgovori ispitanika obzirom na godine radnog iskustva

Osim izražavanja svojeg (ne)slaganja s ponuđenim tvrdnjama, ispitanici su i kod nekih pitanja morali samo izraziti svoje (ne)slaganje zaokruživanjem „DA”, odnosno „NE” odgovora.

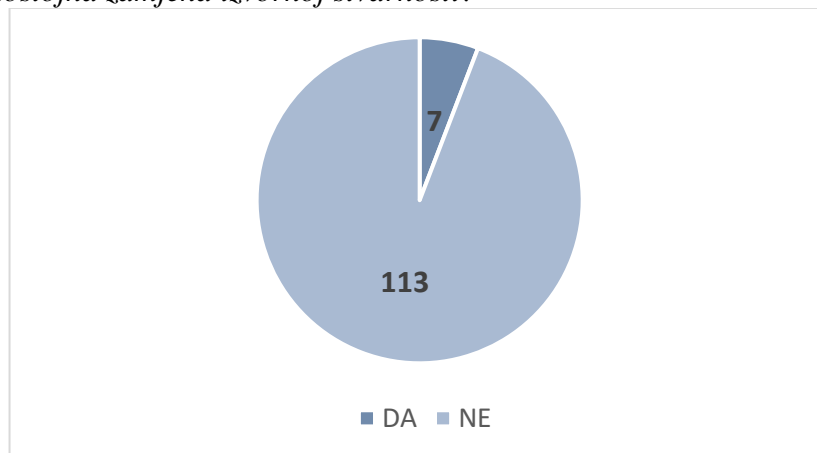
Učiteljima- ispitanicima postavljeno je pitanje *Jesu li učenici zakinuti zbog nastave na daljinu? Može li korištenje brojne tehnologije biti vjerodostojna zamjena izvornoj stvarnosti?* Na pitanja su odgovarali sa DA ili NE. Slikom 26. i 27. prikazani su dobiveni rezultati.

Slika 27. Stavovi učitelja obzirom na pitanje "Jesu li djeca zakinuta zbog nastave na daljinu?"

Na pitanje *Jesu li učenici zakinuti zbog nastave na daljinu* N=108 (90.00%) ispitanika odgovorilo je da, a samo njih N=12 (10%) smatra da učenici nisu zakinuti zbog nastave na daljinu. Na drugo postavljeno pitanje *Može li korištenje brojne tehnologije biti vjerodostojna zamjena izvornoj stvarnosti* N=113 (94.17%) ispitanika odgovorilo je ne, dok je samo njih N=7 (5.83%) odgovorilo da može.

Slika 28. Stavovi učitelja obzirom na pitanje "Može li korištenje brojne tehnologije biti vjerodostojna zamjena izvornoj stvarnosti?"

Uz prethodno pitanje (Jesu li djeca zakinuta zbog nastave na daljinu?) ispitanicima je ostavljen prostor u kojem su samostalno upisali zbog čega misle da su učenici zakinuti (ukoliko su odgovorili "da"), tj. u kojem aspektu prirode i društva i na koji način. U nastavku slijede odgovori:

" Nisu shvatili nastavne sadržaje, ne znaju izdvojiti bitno, ne uče"

" Socijalni aspekt"

"Nesamostalnost u radu"

" Priroda i društvo je predmet koji zahtjeva što više zornosti, demonstracije, iskustvenog i suradničkog učenja, istraživanja, prenošenja istraživačkih zaključaka što najčešće izostaje u nastavi na daljinu."

"Izvornu stvarnost ne može ništa zamijeniti."

" Nedostatak nastave u prirodi."

" U svim aspektima."

" Priroda i društvo se uči otkrivanjem, istraživanjem, pokusima, što je teško izvedivo nastavom na daljinu."

" Apsolutno su zakinuti u svakom segmentu koji nastava pruža. Zadatke izvrše jer "moraju", ne uče s razumijevanjem."

" Kod kuće i preko linkova ne mogu usvojiti sadržaj na konkretnim primjerima zbog neprisutnosti učitelja i nedostatka materijala."

" Nedostaje im zornost u nastavi."

6. RASPRAVA

HIPOTEZA 1: Učenici teže usvajaju sadržaje Prirode i društva kroz nastavu na daljinu u odnosu na kontaktnu nastavu.

Tablica 3. Tablica s rekodiranim odgovorima „ Težina usvajanja pojedinih nastavnih sadržaja iz predmeta priroda i društvo”

	N	Minimum	Maksimum	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Učenici lakše usvajaju prirodoslovne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.52	.767
Učenici lakše usvajaju geografske sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.42	.718
Učenici lakše usvajaju povijesne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.57	.866
Učenici lakše usvajaju socijalne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.57	.847
Učenici lakše usvajaju prometne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.57	.817
Učenici lakše usvajaju ekološke sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.75	.981

Učenci lakše usvajaju kulturološke sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.71	.947
Učenci lakše usvajaju sadržaje o humanim odnosima među spolovima iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.68	.945
Učenci lakše usvajaju sadržaj o samozaštiti iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.76	.935
Učenci lakše usvajaju proizvodno-gospodarstveni sadržaj iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu	120	1	5	1.62	.831
Valid N	120				

Jedan od zadatak istraživanja bio je utvrditi smatraju li učitelji da učenici za vrijeme nastave na daljinu lakše usvajaju sadržaje Prirode i društva (prirodoslovni, geografski, povijesni, socijalni, prometni, ekološki, kulturološki, proizvodno – gospodarstveni sadržaji, sadržaji o samozaštiti i o humanim odnosima među spolovima) nego za vrijeme kontaktne nastave. Rezultati su dobiveni davanjem odgovora od strane ispitanika na tvrdnje iz anketnog upitnika u kojemu su se morali izjasniti u kojoj mjeri se slažu s navedenom tvrdnjom. Svoje slaganje odnosno neslaganje odredili su Likertovom ljestvicom slaganja koja je bila ponuđena (1= u potpunosti se ne slažem, 2= djelomično se ne slažem, 3= niti se ne slažem niti se slažem, 4=djelomično se slažem, 5=u potpunosti se slažem). Rezultati su prikazani Tablicom 2., a odgovori u tablici su rekodirani: "U potpunosti se ne slažem"=1, "Djelomično se ne slažem"=2, "Niti se ne slažem niti se slažem"=3, "Djelomično se slažem"=4, "U potpunosti se slažem"=5 te su brojevi u tablici dobiveni rekodiranim odgovorima.

S obzirom na težinu usvajanja nastavnih sadržaja za vrijeme nastave na daljinu učitelji se neovisno o nastavnom sadržaju u svakoj tvrdnji većinskim dijelom (iznad

50%) slažu da učenici teže usvajaju nastavne sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. Srednja vrijednost na zadane tvrdnje varira između 1.42 i 1.76 čime se potvrđuje da neovisno o kojem sadržaju prirode i društva se radi, značajnih razlika u lakoći usvajanja sadržaja nema. Tek se dvoje ispitanika kod svake tvrdnje odlučuje za potpuno slaganje s istima tvrdivši tako da se u potpunosti slažu da učenici lakše usvajaju navedene nastavne sadržaje.

Dobiveni rezultati ukazuju da se ispitanici većinskim dijelom međusobno ne razilaze u mišljenjima oko usvajanja raznih sadržaja iz predmeta prirode i društva za vrijeme nastave na daljinu. Uglavnom su stava da učenici teže usvajaju nastavne sadržaje (prirodoslovne, geografske, povijesne, socijalne, prometne, ekološke, kulturološke, proizvodno – gospodarstvene, sadržaje o samozaštiti i o humanim odnosima među spolovima) odnosno, uzevši u obzir da su tvrdnje postavljene u pozitivnom obliku " Učenici lakše usvajaju, određeni sadržaj, iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu", ispitanici tj. učitelji i učiteljice razredne nastave se s tom tvrdnjom u potpunosti ne slažu. Svega je samo jedan ispitanik za svaku tvrdnju rekao da se u potpunosti s njome slaže, a u dva slučaja mu se pridružio još jedan s istim mišljenjem.

Postignuti su očekivani rezultati kojima je došlo do zaključka da učitelji smatraju da učenici teže usvajaju sadržaje iz predmeta priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu.

Na temelju istraživanja zaključuje se kako se postavljena hipoteza koja je glasila: *Učitelji smatraju da učenici ne usvajaju lakše sadržaje Prirode i društva (prirodoslovni, geografski, povijesni, socijalni, prometni, ekološki, kulturološki, proizvodno – gospodarstveni sadržaji, sadržaji o samozaštiti i o humanim odnosima među spolovima) za vrijeme nastave na daljinu u odnosu na kontaktnu nastavu, se prihvaća.*

HIPOTEZA 2 : Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva.

Tablica 4. Tablica s rekodiranim odgovorima „*Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva.*”

	N	Minimum	Maksimum	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave Prirode i društva	120	1	5	1.59	.974
Valid N	120				

Drugom navedenom hipotezom nastoji se prikazati stavove učitelja o kvaliteti nastave na daljinu u predmetu Prirode i društva tj. koliko takva nastava može zadovoljiti potrebe nastave prirode i društva. Ispitanici su pomoću Likertove ljestvice procijenili u kojoj mjeri se slažu odnosno ne slažu sa danom tvrdnjom *Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva*, 1= u potpunosti se ne slažem, 2= djelomično se ne slažem, 3= niti se ne slažem niti se slažem, 4= djelomično se slažem te 5= u potpunosti se slažem.

Pregledom i analizom rezultata zaključuje se kako su ispitanici svjesni nedostataka nastave na daljinu i poučavanja nastavnog predmeta prirode i društva u tim okolnostima. Rezultati su pokazali kako se 64.2% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da nastava na daljinu može u potpunosti zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva. S tvrdnjom se djelomično nije složilo 20.8% ispitanika što naginje potpunom ne slaganju. Njih 2.5% u potpunosti se slaže i 2.5% njih se djelomično slaže. Ostalih 10% ispitanika bilo je neodlučno te su ostali suzdržani odabravši srednju razinu ne slaganja (niti se ne slažem niti se slažem).

Dobiveni rezultati sasvim su očekivani jer se pretpostavlja da su učitelji svjesni da je priroda i društvo predmet o prirodi, pojavama, socijalnim aspektima s kojima se djeca susreću. A najbolji način za učenje i shvaćanje predmeta prirode i društva u njegovoj biti jest u zajedništvu i prirodnom okruženju pogodnom za učenje kao što je učionica.

Pretpostavka da će učitelji izraziti potpuno ili djelomično neslaganje s tvrdnjom da nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva pokazala se točnom.

Na temelju dobivenih rezultata ovog istraživanja zaključno je da se hipoteza koja je glasila: *Učitelji misle da nastava na daljinu ne može u potpunosti zadovoljiti sve potrebe nastave Prirode i društva, se prihvaća.*

Objekt do sad provedene hipoteze i sami rezultati istih međusobno su povezani. Očekivano je bilo da ako je jedna hipoteza potvrđena da će biti i druga. Ako se uzme u obzir da je prvom hipotezom potvrđeno da učenici teže usvajaju sadržaje prirode i društva za vrijeme nastave na daljinu logičan slijed događaja je da će se i druga hipoteza potvrditi. Teško je očekivati da učitelji smatraju da nastava na daljinu ne može zadovoljiti sve potrebe prirode i društva, ali da u isto vrijeme učenici lakše usvajaju sadržaje iz navedenog predmeta u tim uvjetima rada. Kada bi svi uvjeti, oblici i metode rada mogli biti zadovoljeni tada bi i učenici lakše usvajali nastavne sadržaje.

Prikazani su i rezultati kojima se ispitivalo jesu li učitelji za vrijeme nastave na daljinu doživljavali stresne trenutke. Iz rezultata je vidljivo da se 51.7% (62 ispitanika) ispitanika u potpunosti ne slažu s tvrdnjom koja je glasila "Za vrijeme nastave na daljinu nisam doživljavao/la stresne trenutke", a 18.3% ispitanika se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom čime se da zaključiti da su i oni u velikoj mjeri doživljavali stres. Istim pitanjem u svom istraživanju *Stavovi učitelja i roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu* bavili su se Ćurković, N.; Krašić, S.; Katavić, I. čiji rezultati također pokazuju da su učitelji za vrijeme nastave na daljinu bili pod većim stresom nego za vrijeme kontaktne nastave, ali oni su svojim istraživanjem također došli do zaključka da je nastava na daljinu bila stres, ne samo za učitelje već i za učenike.

Kada se ti rezultati uzmu u obzir pitanje je koliko takva nastava zapravo može biti kvalitetna ako učitelji, ali i učenici za vrijeme iste proživljavaju stresne trenutke? Takvih rezultati mogu se uzeti u obzir kao jedan od čimbenika zbog kojih su prethodne dvije hipoteze potvrđene. Nije za očekivati da djeca u razvoju pod utjecajem stresa s lakoćom usvajaju nastavne sadržaje iz bilo kojeg predmeta.

HIPOTEZA 3 : Lakše mi je ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu.

Iz ranije prikazanih rezultata vidljiv je problem ocjenjivanja učenika za vrijeme nastave na daljinu. Čak 76.7% ispitanika dijeli stav da im je za vrijeme nastave na daljinu bilo teže ocijeniti učenike u odnosu na kontaktnu nastavu. Dakle najveći broj ispitanika se kod tvrdnje "Lakše mi je ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu" odlučilo za najniži stupanj ne slaganja s istom i oni se u potpunosti ne slažu s tom tvrdnjom. S istom tvrdnjom se djelomično ne slaže 15% ispitanika. Za najviši stupanj slaganja odlučilo se tek troje ispitanika (2.5%).

Kako je ranije u Rezultatima navedeno ispitanici su imali mogućnost na kraju upitnika iznijeti svoje stavove o nastavi na daljinu pa su se tako neki od njih dotaknuli teme ocjenjivanja. U nastavku teksta slijedi nekoliko komentara pojedinih ispitanika:

"Učenici ne izvršavaju samostalno zadatke već uz pomoć roditelja."

"Nerealne ocjene, teža provjera stupnja usvojenosti znanja."

"Nema pravog uvida jesu li učenici samostalno ili uz pomoć ukućana riješili zadano."

"Učenici ne rade samostalno zadatke, ne vidi se njihovo pravo znanje."

"Nemogućnost vjerodostojnog vrednovanja učenika..."

Iz citiranih komentara da se naslutiti kako učitelji nisu sasvim sigurni tko je zaslužan za ocjene učenike te koliko su one zapravo pravedne. Samim tim postaje upitno s kakvim predznanjem će učenici otići u viši razred ako pojedine obveze nisu ispunili sami i samim tim stekli razumijevanje nastavnog sadržaja. Ćurković, N., Krašić, S., Katavić, I. su u svom istraživanju *Stavovi učitelja i roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu* također istražili stavove učitelja i roditelja o ocjenama njihovih učenika odnosno djece. Istraživanjem je pokazano kako učitelji smatraju da su učenici bili blaže ocjenjivani za vrijeme nastave na daljinu dok roditelji smatraju da su ocjene njihove djece zaslužene te da odgovaraju znanju njihove djece. Ispitani učitelji su također bili stava da su zaključne ocjene bile puno bolje u odnosu na zaključne ocjene za vrijeme kontaktne nastave, tj. učitelji se slažu da su za vrijeme nastave na daljinu bili puno blaži prilikom ocjenjivanja. Osim iznošenja stava o pravednosti dobivenih ocjena oni su u svom istraživanju povukli i pitanje o samostalnosti učenika. U svom istraživanju došli su do rezultata koji pokazuju da su učitelji većinskim dijelom složni u stavu da su učenici međusobno dijelili rješenja zadataka te da nisu samostalno ispunjavali svoje obveze što opet dovodi u pitanje valjanost dobivenih ocjena za iste te zadatke. Kada su u pitanju roditelji mišljenja su

različita. Tako se jedan dio slaže s tvrdnjom da učenici nisu bili samostalni dok ju je drugi dio roditelja, tj. ispitanika opovrgnuo. (Ćurković, N.; Krašić, S.; Katavić, I., 2020).

Bulić M., i Kostović-Vranješ V., svoj su cijeli rad podredile upravo temi utjecaja e-učenja na samoodgovornost učenika pri izvršavanju domaćih zadaća. One su svojim istraživanjem došle do zaključka da ne postoji značajna razlika u samoodgovornosti i izvršavanju domaćih zadaća za vrijeme e-učenja. Ali, bitno je naglasiti da je njihovo istraživanje provedeno na učenicima 5.,6.,7., i 8. razreda zbog čega se da zaključiti da su učenici u toj dobi već samostalniji u odnosu na učenike razredne nastave. Stoga njihovi rezultati ne utječu bitno na dobivene rezultat u ovom istraživanju gdje se radi o učenicima razredne nastave. Shodno tome bilo bi dobro provesti istraživanje na istu temu, ali kod učenika 1.,2.,3., i 4., razreda kako bi se dobili jasniji odgovori te da se može napraviti usporedba u odnosu na dob učenika i njihovu samoodgovornost. (Bulić, M., Kostović-Vranješ, V., 2019.)

Na temelju navoda i rezultata može se zaključiti da se hipoteza koja je glasila: *Učiteljima je teže ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu, se prihvaća.*

Osim ocjenjivanja učenika učitelji su se za vrijeme nastave na daljinu susreli i sa drugačijim načinom pripreme nastavnog sata. Dobiveni rezultati koji pokazuju da se 58.3% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da im se lakše pripremiti za nastavu na daljinu sasvim su očekivani kada se uzme u obzir da učitelji imaju zadatak jednako kvalitetno učenicima približiti nastavni sadržaj kao što to čine za vrijeme kontaktne nastave. To od njih vjerojatno iziskuje puno više vremena, a to se da naslutiti i iz samih rezultata. Svega 1.7% ispitanika, točnije 2 ispitanika su i na ovu tvrdnju odgovorila suprotno od ostalih ispitanika odlučivši se tako za potpuno slaganje s navedenom tvrdnjom. Kroz cijelo istraživanje i pregled rezultata zapravo imamo prisutnost od jednog do dva ispitanika koji su suprotnog mišljenja od većine i samim tim se da zaključiti da su oni očigledno pronašli način kako i nastavu na daljinu učiniti pristupačnom.

U svom istraživanju *Stavovi studenata i učitelja o nastavi na daljinu* Periša V., također je istraživala stavove učitelja o nastavi na daljinu, a između ostalog i smatraju li oni da im je potrebno više vremena tjedno u pripremi za nastavu na daljinu u odnosu na kontaktnu nastavu. Dobiveni rezultati su očekivani te se ne razlikuju od prethodno interpretiranih rezultata u ovom radu. Ispitanici u radu Periše V. također su se na likertovoj ljestvici od pet stupnjeva izjasnili potvrdno naglašavajući tako da im treba

više vremena za pripremu sata za vrijeme nastave na daljinu. (Periša, V. 2020). U istraživanju koje su provele Natalija Ćurković, Sandra Krašić, Ivana, Katavić dolazi do podudarnosti sa već navedenim rezultatima. Rezultati tog istraživanja pokazuju kako postoji slaganje s tvrdnjama da su učitelji, roditelji i djeca za vrijeme nastave na daljinu doživljavali određenu razinu napora, stresa i napetosti. Jedan od razloga zbog kojih su se učitelji nalazili u tom stanju jest činjenica da su morali prilagoditi svoj način predavanja, poučavanja, praćenja i vrednovanja te su morali raditi nove pripreme za sat. (Ćurković, N., Krašić, S., Katavić, I., 2020). Rezultati ovog istraživanja također ukazuju na to da su učitelji za vrijeme nastave na daljinu doživljavali veću količinu stresa nego inače. Ispitanicu su na danu tvrdnju "Za vrijeme nastave na daljinu nisam doživljavao stresne trenutke" većinskim dijelom (51.7%) iskazali svoje potpuno neslaganje. Njima naginje i 18.3% ispitanika koji se djelomično ne slažu s navedenom tvrdnjom. Ovakvi rezultati su poražavajući, ali i očekivani. Teško je očekivati da učitelji neće biti pod stresom u trenutku kada se moraju prilagoditi potpuno novom obliku rada te mijenjati sve svoje pripreme za sat i smišljati nove načine koji će učenicima biti zanimljivi i poučni.

Rezultati istraživanja pokazali su da je nastava na daljinu pred učitelje stavila veliki izazov. Bilo je očekivano da će novi oblik nastave donijeti mnoge promjene i zahtijevati dodatna istraživanja i snalaženja od strane učitelja, ali mišljenja sam da nije bilo očekivano da će promjene biti toliko drastične. Učitelji su bili primorani ocijeniti učenike na kraju godine, provjeriti znanje usmenim ili pismenim putem, ali kao što su rezultati ovog istraživanja pokazali to nije bilo lako. Pokazalo se da učitelji nisu sigurni u samostalnost učenika prilikom izrade domaćih radova, ali i prilikom provjere znanja. Međutim, ocjena na kraju mora biti zaključena bez obzira smatraju li je učitelji zasluženom ili ne. Isto su svojim istraživanjem dokazale i Natalija Ćurković, Sandra Krašić i Ivana Katavić čiji su rezultati pokazali da učitelji smatraju kako su učenicima zaključene ocjene koje nisu proporcionalne količini usvojenog sadržaja i razumijevanja istog. (Ćurković, N., Krašić, S., Katavić, I., 2020). Smatram da su ocjenjivanja trebala biti realnija jer bi ovakav ishod učenicima u budućnosti mogao naškoditi. Učenici koji iz većine predmeta imaju zaključenu ocjenu odličan mogli bi se naći u situaciji da će se iduće godine začuditi kada i ako ocjena padne za jednu ili dvije niže, a mislim da bi takvih scenarija moglo biti puno. Učenicima će nedostajati predznanje iz nižih razreda za koje su uvjereni da ga imaju jer je njima zaključena ocjena odličan. Svjesna sam da je na početku nastave na daljinu bilo bitno zadržati

kontinuitet rada dok se cijeli sustav obrazovanja ne uhoda maksimalno u takav oblik rada, ali isto tako mislim da se kasnije nešto trebalo i moglo poduzeti prilikom ocjenjivanja učenika. Trebao se naći način kako provjeriti učenikovo znanje. Uz dostupnost tehnologije i raznih aplikacija to se moglo izvesti na bolji način. Ocjene bi možda bile slabije, ali bi isto tako bile realnije i učenici bi kao i roditelji bili svjesniji situacije tj. treba li dijete dodatno raditi neki predmet ili ne. Istraživanjem je također prikazano kako je komunikacija učitelja i učenika za vrijeme nastave na daljinu bila izrazito slaba, a razlog tome moga bi biti nedostatak motivacije za rad u takvom obliku nastave od strane učenika. U rezultatima su prikazani odgovori pojedinih ispitanika koji su u jednom dijelu upitnika naveli da su učenici jako slabo motivirani te da zadatke obavljaju djelomično zbog manjka motivacije. Takav odgovor dalo je više ispitanika. Poteže se pitanje kako je onda moguće da su ocjene bolje no inače, a djeca manje motivirana? Smatram da bi Ministarstvo znanosti i obrazovanja trebalo osigurati da se izradi aplikacija ili program koji će učiteljima omogućiti da ispituju učenike i provjeravaju razumijevanje nastavnog sadržaja na način da nije moguće prepisivati ili se koristiti drugim nedozvoljenim oblicima varanja na pismenim i usmenim ispitima.

HIPOTEZA 4: Ne postoji statistički značajna razlika u lakoći održavanja nastave na daljinu od strane učitelja obzirom na radno iskustvo u školi.

Jedan od zadataka ovog istraživanja bio je utvrditi postoji li statistički značajna razlika u lakoći održavanja nastave na daljinu od strane učitelja obzirom na godine radnog iskustva.

Tijekom obrade podataka korištena je jednosmjerna analiza varijance. Prilikom rješavanja ankete ispitanici su se izjasnili o godinama svog radnog iskustva na način da su odabrali jedan od ponuđenih odgovora (0-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25, 26-30, 31-35, 35-40, 40 i više). Prilikom izrade jednosmjerne analize varijance godine radnog iskustva grupirane su u 3 manje grupe. Na taj način dobivene su grupe s 0-10, 11-20 i 20 i više godina radnog iskustva.

Cilj je bio prikazati kako su se učitelji snašli u provođenju nastave na daljinu obzirom na godine radnog iskustva. Dobiveni rezultati pokazali su da su učitelji na postavljena pitanja i tvrdnje odgovarali jednako bez obzira na godine radnog iskustva. Pretpostavka je možda da su se učitelji s 0-10 godina radnog iskustva bolje snašli za vrijeme nastave na daljinu tj. da su istu provodili lakše u odnosu na učitelje koji imaju 20 i više godina radnog iskustva. Međutim ovim istraživanjem dokazano je da tome

nije tako. Prikazom rezultata vidljivo je da dvostrani test nije manji od 0.05, dakle nije značajan, odnosno statistički značajna razlika među grupama i njihovim odgovorima u odnosu na godine radnog iskustva nije prisutna.

Ovim istraživanjem potvrđeno je da godine radnog iskustva nisu utjecale na rad učitelja za vrijeme nastave na daljinu. Štoviše, rezultatima je pokazano da su učitelji koji imaju 0-10 godina radnog iskustva jednakog mišljenja o nastavi na daljinu kao i učitelji koji imaju 20+ godina radnog iskustva. Ovakvi rezultati su bili i očekivani. Mišljenja sam da bez obzira na godine učitelja i poznavanje tehnologije, koja je potrebna za nastavu na daljinu, svaki učitelj ima stav da je kontaktna nastava i iskustvo koje ona daje nezamjenjiva. Isto to potvrđeno je i odgovorima ispitanika na tvrdnju "Smatram da nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva" gdje se većina ispitanika odlučila za potpuno neslaganje s navedenom tvrdnjom.

Na temelju rezultata može se zaključiti da se hipoteza koja je glasila: *Ne postoji statistički značajna razlika u lakoći održavanja nastave na daljinu od strane učitelja obzirom na godine radnog iskustva, se prihvaća.*

7. ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem nastojali su se prikazati stavovi učitelja o nastavi na daljinu iz predmeta priroda i društvo. Istraživanjem je dokazano kako nastava na daljinu ne može zadovoljiti sve potrebe nastave prirode i društva. Razlog tome je što učitelji ne mogu biti sigurni u vjerodostojnost učeničkih zadaća, samostalnost pisanja ispita koje naposljetku treba i ocijeniti. Uspoređujući dobivene rezultate u ovom istraživanju s prijašnjim istraživanjima može se zaključiti je kako su učitelji, ali i učenici za vrijeme nastave na daljinu proživljavali stresne trenutke što je utjecalo na rad učitelja, ali i na spoznaju i razumijevanje nastavnih sadržaja kod učenika. Učitelji su se također kroz istraživanje u velikom broju složili da su učenici za vrijeme nastave na daljinu teže svladavali nastavne sadržaje iz predmeta prirode i društva. Sve tvrdnje u anketi bile su pisane u afirmativnom obliku za nastavu na daljinu, a ispitanici su svoje stavove za iste određivali Likertovom ljestvicom od 5 stupnjeva. Rezultati su pokazali kako su se ispitanici najčešće odlučivali za stupanj 1 (u potpunosti se ne slažem).

Prikazom svih rezultata vidljivo je kako su učitelji u velikoj mjeri jednako odgovarali na postavljena pitanja i zadane stavove te na jednak način iskazali svoje nezadovoljstvo nastavom na daljinu. Prikazanim rezultatima potvrđeno je kako ne postoji statistički značajna razlika u lakoći provođenja nastave na daljinu kod učitelja razredne nastave obzirom na godine radnog iskustva. Naime, istraživanjem je prikazano kako su stavovi učitelja o nastavi na daljinu koji imaju 0-10 godina radnog iskustva skoro pa jednaka stavovima učitelja koji imaju 20 i više godina radnog iskustva. Time je potvrđeno da je nastava za sve učitelje bez obzira na njihove godine bila jednako izazovna.

Kada bi se u budućnosti dogodila situacija koja bi zahtijevala da se nastava opet održava na daljinu valjalo bi u obzir uzeti ovo, ali i sva stara i buduća istraživanja na istu temu te ih dobro proučiti. U 2020. godini našli smo se u situaciji gdje se jednostavno morao naći način kako da se djeca nastave obrazovati i sigurno je da se svaki učitelj, učiteljica, nastavnik, nastavnica, profesor, profesorica potudio najviše i najbolje što je u datom trenutku mogao, ali na takve scenarije u budućnosti treba biti spreman kako bi se izbjegle sve negativnosti i nedostaci sa kojima su se učitelji i sami učenici susretali. Dobiveni rezultati ukazuju kako učitelji smatraju da su učenici zbog nastave na daljinu ostali zakinuti po pitanju samostalnosti, shvaćanja nastavnog

sadržaja, nedostatka praktičnih radova, zajedničkog učenja, učenja otkrivanjem. Pitanje je kako će se to odraziti na budućnost njihovog obrazovanja, ali i na budućnost pripreme sata od strane učitelja koji mora uzeti u obzir da učenici za vrijeme nastave na daljinu nisu usvojili određenu širinu znanja te određene elemente koji su se obrađivali.

Zaključno je da nastava na daljinu ni pod kojim okolnostima ne može u potpunosti zamijeniti kontaktnu nastavu, u ovom slučaju iz predmeta prirode i društva. Nastavni predmet prirode i društva u kontaktnom obliku nastave jest spoj kompleksnosti metoda rada u kombinaciji s oblicima rada, živom riječi, komunikacijom, izmjenom informacija i stavova o pojedinim nastavnim sadržajima. Za vrijeme nastave na daljinu u principu se sve navedeno gubi i predmet kao takav u tom obliku nastave gubi svoj puni potencijal.

8. LITERATURA

1. Batarelo Kokić, I. i Strugar, V. (2020). *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-COVID-19*. Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru ; Zagreb : Hrvatsko pedagoško društvo : Element.
2. Bezić, K. (1975). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Bežen, A. (1991). *Didaktika i metodika*. Zagreb: Školske novine.
4. Bežen, A. (2004). *Metodike u sustavu odgojnih znanosti*. Zagreb: Profil Internacional.
5. Braičić, Z., Đuranović, M. i Klasnić, I. (2015). Metode i postupci poučavanja i učenja u nastavi prirode i društva. // *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 83-95.
6. Brkljačić, P. (2020). *Metodičko oblikovanje sadržaja prirode i društva tijekom nastave na daljinu*. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu. Filozofski fakultet.
7. Bulić, M. i Kostović-Vranješ, V. (2019). *Utjecaj e-učenja na samoodgovornost učenika pri izvršavanju domaćih zadaća*. Sveučilište u Splitu. Učiteljski studij.
8. Ćurković, N., Krašić, S. i Katavić, I. (2020). Stavovi učitelja i roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu. *Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja*, 5-24.
9. De Zan, I. (2005). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
10. De Zan, I. (1999). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Folko, V. (2018). *Primjena digitalnih medija u nastavi Prirode i društva*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet.
12. Fošnarić, S. i Planinšec, J. (2006). Analiza uključivanja elektronskih i drugih izvora znanja u nastavu prirodoslovlja. *Informatologia*, 267-270.

13. Hutinski, Ž. i Aurer, B. Informacijska i komunikacijska tehnologija u obrazovanju: stanje i perspektive(2009). *Informatologia*, 265-272.
14. Klippert, H. (2001). *Kako uspješno učiti u timu*. Zagreb: Educa
15. Letina, A. (2015). Računalom podržana nastava prirode i društva. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 297-317.
16. Lovrić, R., Bjeliš, N. (2021). *Stavovi učenika o nastavi na daljinu*. Stručni rad. Srednja škola Metković.
17. Lukša, Ž., Vuk, S., Bendelja, D. i Pongrac, N. (2014). Tehnologija u nastavi prirode i društva u osnovnoj školi. *Časopis edukacije biologije*, 27-35.
18. Milat, I. (1995). *Pripremanje za nastavu*. Hrvatska zajednica tehničke kulture. Zagreb.
19. Periša, V. (2020). *Stavovi studenata i učitelja o nastavi na daljinu*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet.
20. Petrović, Đ. (2015). Informacijsko-komunikacijska tehnologija u nastavi prirodoslovlja u nižim razredima osnovne škole. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 213-220.
21. Žic, K. (2020). *Stavovi učitelja o poučavanju nastave prirode i društva u nižim razredima osnovne škole*. Diplomski rad. Sveučilište u Rijeci. Učiteljski fakultet.

9. DODACI

9.1. Popis slika

- SLIKA 1.** ODGOVORI ISPITANIKA OBZIROM NA SPOL .....
- SLIKA 2.** ODGOVORI ISPITANIKA OBZIROM NA GODINE RADNOG STAŽA.....
- SLIKA 3.** ODGOVORI ISPITANIKA OBZIROM NA MJESTO RADA .....
- SLIKA 4.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU PRIRODOSLOVNE SADRŽAJE ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU" .....
- SLIKA 5.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU GEOGRAFSKE SADRŽAJE IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ..
- SLIKA 6.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "UČENICI LAKŠE USVAJAJU POVIJESNE SADRŽAJE IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ..
- SLIKA 7.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU SOCIJALNE SADRŽAJE IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ..
- SLIKA 8.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU PROMETNI SADRŽAJ ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 9.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU EKOLOŠKE SADRŽAJE IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ..
- SLIKA 10.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU KULTUROLOŠKE SADRŽAJE IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 11.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU SADRŽAJ O HUMANIM ODNOSIMA MEĐU SPOLOVIMA IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 12.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU SADRŽAJ O SAMOZAŠTITI IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 13.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI LAKŠE USVAJAJU PROIZVODNO – GOSPODARSTVENI SADRŽAJ IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 14.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " NASTAVA NA DALJINU U POTPUNOSTI MOŽE ZADOVOLJITI SVE POTREBE NASTAVE PRIRODE I DRUŠTVA." .....
- SLIKA 15.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " LAKŠE MI JE OCIJENITI UČENIKE ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....

- SLIKA 16.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU NISAM PROŽIVLJAVAO/LA STRESNE TRENUTKE." .....
- SLIKA 17.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "LAKŠE MI JE PRIPREMITI SE ZA NASTAVU NA DALJINU." .....
- SLIKA 18.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "UČENICI OSTVARUJU BOLJE REZULTATE ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 19.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "UČENICI SU NAPREDOVALI ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU" .....
- SLIKA 20.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "UČENICI LAKŠE USVAJAJU NASTAVNI SADRŽAJ IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ....
- SLIKA 21.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "UČENICI BRŽE USVAJAJU NASTAVNI SADRŽAJ IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." ....
- SLIKA 22.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "LAKŠE MI JE PROVJERITI NAPREDAK UČENIKA ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 23.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU "LAKŠE KOMUNICIRAM S UČENICIMA ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 24.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " UČENICI SU KOMUNIKATIVNIJI ZA VRIJEME NASTAVE NA DALJINU." .....
- SLIKA 25.** ODGOVORI ISPITANIKA NA TVRDNJU " U NASTAVI PRIRODE I DRUŠTVA UČENIKOVO ZNANJE IZ PRIRODE I DRUŠTVA ŠIRI SE KONTINUIRANO I JEDNAKOM BRZINOM KAO I PRILIKOM KONTAKTNE NASTAVE. ....
- SLIKA 26.** GRUPIRANI ODGOVORI ISPITANIKA OBZIROM NA GODINE RADNOG ISKUSTVA
- SLIKA 27.** STAVOVI UČITELJA OBZIROM NA PITANJE "JESU LI DJECA ZAKINUTA ZBOG NASTAVE NA DALJINU?" .....
- SLIKA 28.** STAVOVI UČITELJA OBZIROM NA PITANJE "MOŽE LI KORIŠTENJE BROJNE TEHNOLOGIJE BITI VJERODOSTOJNA ZAMJENA IZVORNOJ STVARNOSTI?" .....

9.2. Popis tablica

TABLICA 1. PREGLED MIJENJANJA NAZIVA PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO KROZ GODINE .....

TABLICA 2. JEDNOSMJERNA ANALIZA VARIJANCE OBZIROM NA GODINE RADNOG ISKUSTVA.....

TABLICA 3. TABLICA S REKODIRANIM ODGOVORIMA „ TEŽINA USVAJANJA POJEDINIH NASTAVNIH SADRŽAJA IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO" .....

TABLICA 4. TABLICA S REKODIRANIM ODGOVORIMA „ NASTAVA NA DALJINU U POTPUNOSTI MOŽE ZADOVOLJITI SVE POTREBE NASTAVE PRIRODE I DRUŠTVA." .....

9.3. Upitnik

STAVOVI UČITELJA RAZREDNE NASTAVE O NASTAVI NA DALJINU IZ PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO.

Poštovani/e učitelji/ce razredne nastave,

obraćam Vam se sa zamolbom da ispunite ovaj upitnik napravljen u svrhu izrade diplomskog rada na temu „Stavovi učitelja razredne nastave o nastavi na daljinu iz predmeta priroda i društvo“. U upitniku nema točnih i netočnih odgovora pa Vas stoga molim da odgovorite iskreno, kako se osjećate ili mislite vezano uz pojedino pitanje u upitniku. Ispunjavanje ovog upitnika dobrovoljno je i anonimno. Rezultati će se upotrebljavati isključivo u istraživačke svrhe izrade diplomskog rada. Zahvaljujem Vam se na Vašem vremenu i trudu pri ispunjavanju ovog upitnika i na iskazanoj volji za sudjelovanje u ovom istraživanju.

Hvala Vam na suradnji, Ivana Cecilija Skočibušić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu Kolegij Metodika prirode i društva

*Obavezno

1. Označite spol *

Ž M

2. Uključujući i ovu godinu koliko godina radite u razrednoj nastavi? *

0 - 5
6 - 10
11 - 15
16 - 20
21 - 25
26- 30
31 - 35
36 - 40
više od 40

3. Mjesto rada *

selo grad

U ovom dijelu upitnika nalaze se tvrdnje koje se odnose na nastavu prije pandemije odnosno na kontaktnu nastavu. Uz svaku tvrdnju označite broj koji označava način Vašeg rada za vrijeme kontaktne nastave. Brojevi označavaju sljedeće:

- 1 = nikada
- 2 = skoro nikada
- 3 = rijetko
- 4 = često
- 5 = uvijek

Za vrijeme svog radnog staža i provođenja **kontaktne nastave**, u nastavi prirode i društva koristio/lasam i imao/la mogućnost koristiti navedene metode rada:

4. Metodu crtanja *

1 2 3 4 5

5. Metodu demonstracije *

1 2 3 4 5

6. Metodu izlaganja *

1 2 3 4 5

7. Metodu čitanja i rada na tekstu *

1 2 3 4 5

8. Metodu pisanja *

1 2 3 4 5

9. Metodu razgovora *

1 2 3 4 5

10. Metodu usmenog izlaganja *

1 2 3 4 5

11. Metodu ilustriranih radova *

1 2 3 4 5

Za vrijeme svog radnog staža i provođenja **kontaktne nastave**, u nastavi prirode i društva koristio/la sam i imao/la mogućnost koristiti navedene oblike rada:

12. Frontalni oblik rada *

1 2 3 4 5

13. Rad u skupinama *

1 2 3 4 5

14. Rad u parovima *

1 2 3 4 5

15. Individualni rad *

1   2   3   4   5

U ovom dijelu upitnika nalaze se tvrdnje koje se odnose na nastavu za vrijeme pandemije odnosno na **nastavu na daljinu (online nastavu)**. Uz svaku tvrdnju označite broj koji označava način Vašeg rada za vrijeme nastave na daljinu. Brojevi označavaju sljedeće:

1 = nikada

2 = skoro nikada

3 = rijetko

4 = često

5 = uvijek

Za vrijeme svog radnog staža i provođenja **nastave na daljinu**, u nastavi prirode i društva koristio/la sam i imao/la mogućnost koristiti navedene metode rada:

16. Metodu crtanja *

1   2   3   4   5

17. Metodu demonstracije *

1   2   3   4   5

18. Metodu čitanja i rada na tekstu *

1   2   3   4   5

19. Metodu izlaganja *

1   2   3   4   5

20. Metodu pisanja *

1   2   3   4   5

21. Metodu razgovora *

1   2   3   4   5

22. Metodu usmenog izlaganja *

1   2   3   4   5

Za vrijeme svog radnog staža i provođenja **nastave na daljinu**, u nastavi prirode i društva koristio/la sam i imao/la mogućnost koristiti navedene oblike rada:

24. Frontalni oblik rada *

1   2   3   4   5

25.   Rad u skupinama *

1   2   3   4   5

26.   Rad u parovima *

1   2   3   4   5

U ovom dijelu upitnika ispituju se Vaši stavovi o nastavi na daljinu iz predmeta priroda i društvo, kako ste Vi to proživjeli i što je problem za djecu u tom obliku nastave. Svoj stav slaganja ili neslaganja ocijenite brojevima od 1 do 5.

1= u potpunosti se ne slažem

2= djelomično se ne slažem

3= niti se ne slažem niti se slažem

4= djelomično se slažem

5= u potpunosti se

28.   Lakše mi je pripremiti se za nastavu na daljinu. *

1   2   3   4   5

30.   Nastava na daljinu u potpunosti može zadovoljiti sve potrebe nastave Prirode i društva. *

1   2   3   4   5

31.   Učenici su napredovali za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

32.   Učenici lakše usvajaju nastavni sadržaj iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

34. Učenici lakše usvajaju prirodoslovne sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

35. Učenici lakše usvajaju geografske sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

36. Učenici lakše usvajaju povijesne sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

38. Učenici lakše usvajaju prometne sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

39. Učenici lakše usvajaju ekološke sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

40. Učenici lakše usvajaju kulturološke sadržaje iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

41. Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

42. Učenici lakše usvajaju sadržaj o samozaštiti iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

43. Učenici lakše usvajaju proizvodno - gospodarstveni sadržaj iz predmeta Priroda i društvo za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

44. Lakše mi je ocijeniti učenike za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

45. bolje no inače. *

1   2   3   4   5

46. Za vrijeme nastave na daljinu nisam doživljavao/la stresne trenutke. *

1   2   3   4   5

47. Za vrijeme nastave na daljinu učenici samostalno izvršavaju domaće zadatke iz Prirode i društva. *

1   2   3   4   5

48. Za vrijeme nastave na daljinu učenici kvalitetno izvršavaju svoje zadatke iz Prirode i društva. *

1   2   3   4   5

50. Lakše komuniciram s učenicima za vrijeme nastave na daljinu. *

1 2 3 4 5

51. Tijekom nastave na daljinu lako mogu koristiti sve oblike rada u nastavi Prirode i društva *

1 2 3 4 5

52. Nastava Prirode i društva organizirana na televiziji je odlična. *

1 2 3 4 5

54. Učenici rado dijele iskustva i uključuju se u rasprave za vrijeme nastave na daljinu *

1 2 3 4 5

55. Za vrijeme nastave na daljinu često izvodimo pokuse. *

1 2 3 4 5

56. Jednostavnije je voditi učenike kroz izradu pokusa za vrijeme nastave na daljinu. *

1 2 3 4 5

57. Učenici više nauče za vrijeme nastave na daljinu. *

1 2 3 4 5

58. U nastavi Prirode i društva učenikovo znanje iz Prirode i društva širi se

kontinuirano i jednakom brzinom kao i prilikom kontaktne nastave. *

1   2   3   4   5

59.   Za vrijeme nastave na daljinu lakše uočavam koji nastavni sadržaj iz predmeta Priroda i društvo bi trebalo dodatno ponoviti. *

1   2   3   4   5

60.   Lako održavam radnu atmosferu za vrijeme nastave na daljinu. *

1   2   3   4   5

61.   Za vrijeme nastave na daljinu svi učenici imaju osigurane jednake uvjete za rad (internetska veza/ računalo/ tv). *

1   2   3   4   5

62.   Za vrijeme nastave na daljinu u nastavi prirode i društva često koristim razna nastavna sredstva (wordwall, globus, videozapise, geografsku kartu). *

1   2   3   4   5

63.   Za vrijeme nastave na daljinu lako mogu provjeriti učenikovo poznavanje geografske karte i orijentacije. *

1   2   3   4   5

64.   Za vrijeme nastave na daljinu lako koristim metodu izlaganja *

1   2   3   4   5

65.   Za vrijeme nastave na daljinu lako koristim metodu ilustriranih radova. *

1   2   3   4   5

U ovom dijelu upitnika nalazi se nekoliko pitanja otvorenijeg tipa pa Vas molim da odgovorite slobodno i onako kako Vi vidite cjelokupnu situaciju u kojoj se nalazimo.

66. Što je po Vašem mišljenju pozitivno u nastavi na daljinu? *
67. Što je po Vašem mišljenju negativno u nastavi na daljinu? *
68. Što je po Vašem mišljenju pozitivno u kontaktnoj nastavi? *
69. Što je po Vašem mišljenju negativno u kontaktnoj nastavi? *
70. Možemo li unaprijediti kontaktnu nastavu i ako da kako? *
71. U nastavi na daljinu koristim: *

Odaberite sve točne odgovore.

Zoom Skype 8x8

Google meet

Edmodo

Youtube

Wordwall

Teams

Kahoot

Quizlet

Ostalo:

72. Jesu li djeca zakinuta zbog nastave na daljinu? *

DA NE

73. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili " Da" u kojem aspektu nastave Prirode i društva i na koji način?

74. Može li nastava na daljinu kvalitetno zamijeniti kontaktnu nastavu? *

DA NE

75. Može li korištenje brojne tehnologije biti vjerodostojna zamijena izvornoj stvarnosti? *

DA NE

Hvala Vam na suradnji i izdvojenom vremenu! Za sva pitanja vezana uz upitnik, možete se javiti na skocibusic14@gmail.com Skočibušić Ivana Cecilija

